

Griša Koritnik:

Planine — naš ščit

Zemlja slovenska, tvoj ščit so planine,
silnejša bramba od min in topov;
sklenjene v vencu okrog domovine
branijo dragi dom svojih sinov.

Biseri bajni so v varnem zavetju,
skriti za strnjenim pasom gorá:
zdravi domovi v zelenju in cvetju,
zbrani v ljubezni krog belih cerkvá.

Sončne gorice in plodne ravnine,
plavži, fužine, podzemске plasti,
stari gradovi in njih razvaline —
priče razsula sovražne moči.

Nanos in Peca, Trigláv in Gorjanci
segajo si čez zaklad svoj v roké:
»V sreči in sili smo dobri si znanci,
eno v nas bije za pravdo sree.

Dokler bo sonce sijalo z višave,
dokler svoboda bo v nemala kri,
dokler bo zemlja nosila trdnjave —
zemlja slovenska, tvoj ščit bomo mi!«

Boris Režek:

Severna stena Rzenika

Ostenje Rzenika je rjavo, razbrazdano pročelje nad velikim meliščem, ki sega s svojimi plazovnimi jeziki do dna Kamniške Bele. Onstran vise zložna pobočja na Dol, a tik pod vrhom je planina z zdaj že opuščnim stanom, od kjer preči steza z Dola h Konju in na Presedljaj.

Na sever in severovzhod prepada Rzenik s štiristo petdeset metrskima stenama. Rdečkasta barva pečine že zdaleč ovaja izredno krušljivost tega ostenja. V Rzeniku ni nobenega sistema razčlemb, kakor ga najdemo v drugih stenah: nenavadne oblike se pojavljajo osamljene; čudovito zvite plasti nudijo plezalcu docela nove poglede in skoraj bi bilo reči, da podobnih oblik ne najdemo nikjer drugod. S sten se skoro neprestano usipa padajoče kamenje v krajših in daljših presledkih. Včasih miruje stena nekaj dni, a mnogokrat se potem zrušijo celi skladi in zgrmó v globino.

Ta jedva 1838 m visoki vrh je po izvršitvi velikih vzponov v osrednji rajdi Grintavcev bil v središču plezalnega zanimanja. Severovzhodna stena v vpadnici vrha in severna stena ob veliki zijalki sta pomenili dvoje izrednih plezalnih nalog; z Modcem sva jima posvetila skoro vse razdobje svojega plezalnega udejstvovanja v letih 1932—1934. V severozahodni steni sva mogla prodreti le okrog 120 m visoko. Ta direktna smer, začeta v vpadnici vrha z najnižjega dela stene, je vsebovala tako izredne tehnične naloge — Modec je v nji izumil svoj škripčni poteg — da sva prestala s poskusi, dokler ne preiščeva ostalih možnosti v ostenju. Na očitni prehod v severozahodni steni, ki poteka z gruščnate

gredine na njenem vzhodnem obrobju, in sicer že v približni tretjini njene višine, se nisva ozirala, ker bi s preplezanjem te smeri še zmerom ostala nedotaknjena vršna in vznožna cona stene.

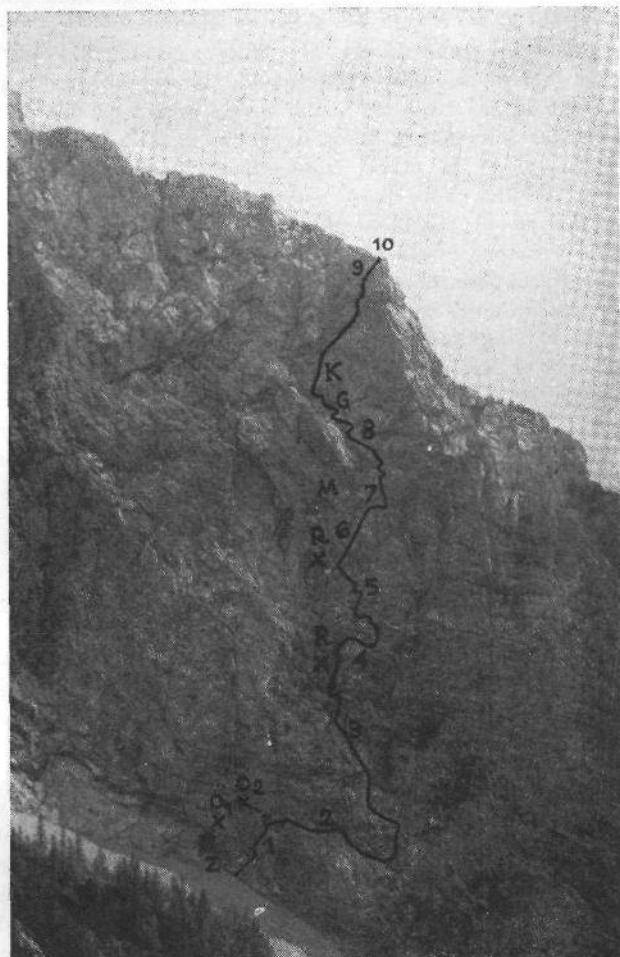
Preplezati je bilo severno steno. Ni se sicer zdela dosti lažja, a je s svojo skladnejšo zgradbo vendar obetala možnost prehoda. Kakor rečeno, ostenje Rzenika v naših gorah pač nima primere. Čudovito zgubane plasti wengenskih skladov, pomešane v narivih in presmukih; pasovi docela drugobarvnih kamenin (celo lapornatih skriljevcev) v skladih glavnega dolomita — ta je zanimalo geologe. Za plezalca je v tem brezsystemnem terenu očita izredna krušljivost in nižinska lega; saj je vstop znatno pod drevesno mejo. Pečina je nad dnom polepljena z rušami trave in z grmičjem, za čim večjo odraznost rastejo ponekod celo macesni.

Pomladi 1933 sva bivakirala v vznožju severne stene onkraj melišča pod Macesnovcem. Ob svitu sva prešla melišče in vstopila v neko zajedo, od kjer sva upala priti čez vznožno steno na gredino. Toda tam ni bilo nič. Z nepretrganim zabijanjem klinov bi sicer dosegla neko višino; a kako bi bilo potem v strmi, s travo porasli steni, sva kar vedela. Zavila sva rajši nekoliko v levo, kjer so se videli očitni prehodi v pasu previsov. Kratka polička vodi z dobrega stojišča na levo. Plezal sem naprej in se že nekaj metrov nad poličko prepričal, da ne bo šlo zlahka. Napredoval sem le ob klinih in na zadnjem sem obvisel, že docela v previsu. S tem načinom plezarije bi ne uspela; imela sva premalo klinov (okrog 25), porabila bi vse že do gredine in bi se morala vrniti. — Po vrvi sem se spustil nazaj na grušč. Čez nekaj časa, ko je pravkar posijalo sonce, sva že bila spet pri bivaku in sva gledala čez mél v steno. Zdelo se je, da tam ne bo šlo. Dokler ne bo vse preiskano, sva misel na ta vstop opustila. Le v skrajni sili sva se namenila, da se prebijeva s klini do gredine. Ker je ta dan bilo časa na preteg, sva z višave pod Konjem pregledala vse ostenje. Videti je bilo mnogo, a ne dosti možnosti. Za srednjo in vršno cono stene sva si bila na jasnem, da izplezava kljub vsem previsom in rdečinam; a nad dnom se odtod ni kazalo dosti več ko od vstopa.

Konec junija sva si vzela dobro mero časa. Kakor je menda že ustaljeno v Beli, je bilo le redko ugodno vreme. Prav v tej dolini in na Zeleniških Špicah je menda kraj, kjer se sproščajo nevihte. To sva dostikrat izkusila. Vstopala sva zmerom, če se je le dalo, s svitom, da bi bila opoldne že v zgornji polovici stene, kjer bi naju padajoče kamenje ne ogrožalo več toliko. Kdor je bil priča strahotnim kamnitim plazovom z Rzenika, bo to skrb razumel. Zaradi tega sva tudi šotorila v vznožju stene; nekoč sva bivakirala celo v zijalki, a v podzemlju je kapljalo s sten. Nemalo moči so nama vzeli ti bivaki in težko sva prestajala mrzle noči. Poslej sva pristopala iz Bistrice, kjer sva v dolgih dneh čakanja imela vsaj streho nad glavo.

Šele 25. junija je dež prestal. Ob štirih zjutraj sva odšla proti steni in srečno dospela do Kopanega pota, kjer se prvič pokaže stena. Bila je do polovice v megli; čakala sva toliko časa, da se je ulilo. V silnem hlišču sva poveznila šotor čez glavo in pod njim pozajtrkovala za steno pripravljeni proviant. Vrnili sva se v Bistrico docela premočena in na vso jezo ukazala liter kuhanega. Zunaj je neutegoma lilo in ni bilo upanja na zboljšanje. — Tovariš Modec je 26. junija v pustem vremenu rinil pod steno; ko se je vrnil, sem izvedel, da je našel prehod na gredino. Kar vrglo me je izza mize, v vznemirljivi neučakanosti sem pripravil opremo za naslednji dan. Modec je pripovedoval: vedril je v

zijalki in plezaril tam okrog. Hotel je priti do okna, ki se odpira precej visoko v steni. — Pojasniti moram, kako je s to zijalko. S prodišča v kotu med severozahodno in severno steno se odpira širna lopa z visokim obokom, da bi mogla pod njim stati cela hiša. Na levo je po kratkem rovu vhod v malo jamo, kjer

Severna stena Rzenika s planine V Bregu pod Presedljajem

Z = zijalka	R = rdečini	8 = odpočen rob
0-1, 0-2 = okni v steni	4 = prečnica s plazno polico	G = gredina
..... = rov	5 = previs	K = kamini
1 = greda pod lopo	6 = rebro	9 = gruščnata grapa
2 = prečnica čez plati	7 = ploščad	10 = izstop in prehod čez greben
3 = gladki skoki	M = macesni	

sva z Modcem bivakirala, v desno pa vodi drug rov više in se odpira v zanimivo galerijo z oknom na melišče. Tam je nastavljena sol za gamse. Nekoč sem je našel kos zakopane v ilovici, a mi ni bilo na misel, kaj da je. Kos je bil razbit in prav podoben velikemu apnenčevemu kristalu. Nesel sem to sol

s seboj v Ljubljano in z njo nehote vlekel strokovnjake, ki so ta »kristal« dolgo določevali, dokler ni spet našel miru, kjer sem ga vzel. — Še više v steni, a brez vidne zveze s prvim, se odpira drugo okno. Modec je hotel do njega; z višave se mu je odprl pogled na vstopno cono stene. Videl jo je v profilu in je zapazil, kako se svet na desno od zgornjega okna položi v nekaterih visečih policah, ki se vlečejo čez steno do gredine.

Kljub negotovemu vremenu sva 27. junija vstopila. Žal sva bila mogla oditi iz Bistrice šele ob sedmih. Kljub vsemu pa sva bila že v poldrugi uri ob vstopu v zijalko in sva brez zamujanja načela smer: na desno iz zijalke po kratki polički in čez štirimetrski prag na dobro stojišče, kjer je že tičal Modčev klin. Položaj je tu že precej izpostavljen, ker se niža vznožje severne stene od zijalke navzdol. Tovariš je splezal od stojišča v desno po vegasti, strmi gredi na mal pomol, odkjer me je varoval, ko sem plezal za njim. Dospel sem do njega in začudeno obstal. Kako je namreč s tem prehodom, nisem dosti vedel; kajti moj dični tovariš si je bil le mel roke in obetavno prikimal, ko sem ga natezal z vprašanji. Stala sva na zelenici, kjer raste tudi mal grmiček; od nje se odpira v pečini precejšnja léva. Zlezla sva vanjo in po rovu dospela v ono zgornje okno v steni! Zanimivi sceneriji sva žrtvovala nekaj dragocenih minut. Rov in léva sta polna rdeče prsti in okruškov, stene so deloma zasigane, s stropa je kapljala voda. V izrezu okna se nama je nudil izreden pogled na vrh Planjave. Postavila sva še možica in tam pustila podatke o turi. Zelenica je začetek pasu visečih polic, ki se vleče čez vznožno ostenje do velike gredine. Zdaj, ko sva bila že v neki višini in vzporedno, so se nama razkrile podrobnosti, ki jih človek iz daljave prezre. Stena pod policami je bila videti skoro docela navpična.

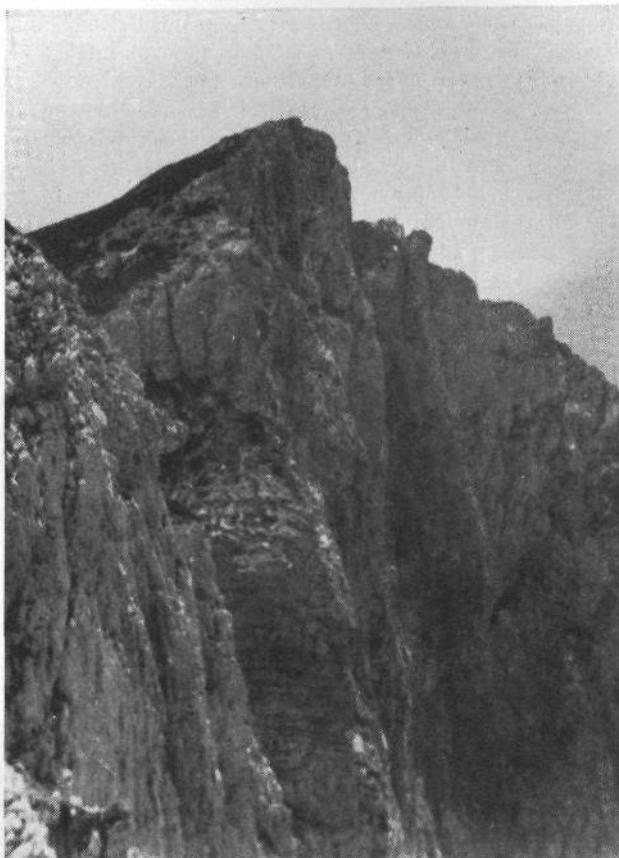
Pregledala sva še vozle na vrveh in si razdelila vso težo klinov in druge opreme. Pripravljena sva morala biti na vse.

Od zelenice se bočijo nekakšne plati. Pečina je plitvo razčlenjena, ponekod kakor mozaik, in krušljiva. Izrablja je stranski vrvi in teg, sem se oddaljeval od varovališča. Po prvem težavnem mestu sem naletel na nekaj stopov in ugledal smer na gredino. Vsa prvotna napetost, ki rada zajema človeka v začetku težavne pleznje, je mahoma prešla. Imela sva še dva raztežaja vrvi do gredine in porabila sva še nekaj klinov za varovanje. Tam sva se stisnila pod previse. Čez naju je že nekajkrat obetavno zasikalo kamenje in udarilo v dno.

S temnim obokom skalovja se je dvigala stena v jasni jutranji zrak. Po Peskih se je še stezala senca, le v višavi je plamtelo solnce na grebenih. Mračna Bela je tiho ležala na dnu. V shrli jutranji svetlobi so žarele ploskve pečin v osveženih barvah. Desno od naju se je dvigal mejni raz, s stometrskima poklinama v svojem boku. Solnce je pravkar posijalo v bastije vršnega grebena, nekaj kamnov je sikaje premerilo pot skozi zrak, s kratkimi, topimi udarci je padalo v prod pod steno. Veliki rdeči lisi sta bili prav v vpadnici najinega vzpona, a kamenje se je rušilo le z boka vršnega grebena in v Rdeči grapi v stiku obeh sten, naju pa ni neposredno ogrožalo. Ko bi se usipalo iz katere rdečih lis, bi bila najina tura veliko tveganje; saj je ves osrednji pas stene skoro gladek, torej brez pomembnejših razčlemb: previsov in polic, ki bi naju krile. V kaskadastih, oblih skladih se prislanja ta del stene h gornjemu. Pečevje je bilo iz dna zmerom videti kakor posuto z gruščem, a skala je gladka, siva; le kamniti plazovi so ji obdelali površino in redke razčlembe polnijo drobci sesutin.

Od varovališča pod previsi na gredini sva prešla po zajedi naravnost navzgor. Tu in tam je moral zapeti klin, a zabijala sva le prav s težavo. Ta čudna kamenina namreč nima pravih špranj, ker je le kakor opokana. Kjer je kaka špranja, je le med skladi; tam zabiješ klin in ga spet pobereš iz razširjene razpoke.

Nad ozkim pasom previsov sva plezala brez težkoč. Čudil sem se, da je v smeri sploh kaj normalne pleznje, kjer ti ni treba priboriti si vsak meter

Vršno ostenje Rzenika s Konja

višine s klini in z besnim zaganjanjem. Naklonina terena se je zelo menjavala in obdelana pečina je bila trdna. Plezala sva naravnost navzgor; kmalu se je začelo resno, težavno delo.

Dosegala sva razbito polico v črnkasti steni. Levo od naju je bil mejni steber med obema stenama in razgled se je zožil v ozek ustrmljen pas. Dozdevno zložen svet, ki sva ga do sedaj preplezala, se je od tu kazal za kaj dostojnega. Kolikor sva mogla pregledati smer že iz doline, je bilo zdaj doseči gladki zid na desni; kajti naravnost navzgor je bilo vse v previsih. Dvomljivo pečevje bizarnih oblik je stlačeno ko pod silnim pritiskom in v njem ni videti

nobenh možnosti. Dve poklini, ki bi morda dajali nekaj vrhunskega plezanja, sta tudi previsni. Z rdečimi okruški in s prahom pokrito pečevje je ovajalo bližino velike spodnje rdečine v steni. Torej v nekakšno zajedo v njeni smeri!

Že v prečnici na gredino, koj nad vstopom, sem ugotovil, da mi plezalke ne drže. Imel sem našite nove podplate, neudelana polst ni niti najmanj trla ob pečini. Ta drago plačana podplata sta bila bržkone rezana iz kosa, ki je bil namenjen in tudi izdelan za tesnila v kakem stroju in ne za plezanje. Pravi plezalni Manghon se le stežka dobi. Trgovcu sem potem zaman dopovedoval, da je ta, ki ga prodaja, čisto za nič. »Nihče se še ni pritožil!« me je zavrnil. Seveda sem na to obmolčal. Za večino ljudi, ki si nabavljajo plezalke — kajti vsi niso plezalci, bi bile dobre tudi izhoyene materine copate, s pečino bi itak nikoli ne prišle v stik. Modec je vse drugače pogodil. Iz navadne debele klobučevine je iztrgal srednjo plast in si jo našil, stati je mogel na najnezatnejših robičih kakor prilepljen. Jaz sem bil v tem terenu s svojimi »drskalkami« neuporaben in sem zato natovoril vso opremo, da je mogel tovariš plezati brez oprtnika, katerih vsak je bil znatno težak.

S police je Modec nadaljeval. Čepel sem pod previsom in varoval. Kje pleza, nisem mogel videti. Vrvi sta enakomerno potekali čez zaokrogljen rob navzgor. Čez nekaj časa sem zaslišal zvenenje klina, potem udarce kamenja, potem znova klin... »Zdaj se je začelo,« sem si dejal. Modec namreč nikdar ne zabija brez potrebe. Ugledal sem ga v izpostavljenem položaju pod previsom ob rdečini. Zgoraj je molela, napušču podobna, orjaška sivkasta klada in pod njo se je zdela začrtana neznatna polička, ki je izginjala desno za rob v navpični zid. Sledil sem za vrvmi. Na varovališču sva bila tako na tesnem, da se nisva smela prav nič premikati. Treba je bilo še nekaj klinov za samozavarovanje in oprtnike. Previs je okrog 3 m visok. Tu moram pripomniti, da sem izza tega vzpona vsa leta opažal, kako se omenjena rdečina, levo od previsa, zmerom veča. Situacija je zdaj bržkone že docela spremenjena. Pečina tam okrog je bila vsa napokana, stojišča pod previsom gotovo ni več, tako da bo prestop še težavnejši. Izvešena na klinih sva ogledovala navzgor. Previs je pač previs. Modec je moral stoje na mojih ramah zabiti klin v njem, kar mu je uspelo šele po dolgem trudu med mojim obilnim, ne prepobožnim vzdihovanjem. Vanj je potem vpel svoj škripčni poteg in se po nekaj minutah krčevitega napora le izmazal čez rob. Slabo zabiti klin je škrtal v špranji, pot se mi je cedil po obrazu in kar scvrknil sem se ob varovalni zanki, ko je bilo končano. Modec namreč nad že zabitim klinom ni mogel doseči nobene špranje, roke je imel zaposlene z iskanjem redkih oprimkov, tako da sem moral ves poteg uravnati od spodaj, za kar je bilo treba zaradi silnega trenja ob pečini in karabinerjih vse moje, ne baš male moči. Zgoraj je potem Modec zabil spet nekaj klinov, da sem se nekoliko laže povzpel čez rob. Res je bila pod skladi polička in je za robom nenadejano izginjala v praznino. Bila sva v kaj zračnem položaju: stena pod nama je kakor odrezana prepadala v dno. Oblike skalovja, ki se od tod pne navzgor, so res izredne; a nisva se mogla zamujati s pogledi na to veličastno pozorišče. Onkraj zasneženih vrhov Planjave so se grmadili oblaki, pomrčina je jemala vrh za vrhom, orjaška senca je že lezla nad Zeleniške Špice.

Nevihta bi v tem gladkem zidu pomenila usodo. Zgoraj na grebenu je zamolklo završal veter, padel čez steno in naju zajel s strani. Žarenje skalnih ploskev je ugašalo in potemnelo pečevje se je odprlo pod nama v globoko, mračno dno.

Konec poličke sva ugledala izredno posebnost. V dolbini izpadlega sklada se je izoblikovala viseča plezna polica, izrinjena iz pečine navzven, onkraj nje so bile gladke ustrmljene plati. Modec je preplezal polico z nekaj preprijemi, potem so vrvi obstale zabočene v zanki nad globino. Slišal sem drsanje klina po pečini, ko je Modec iskal špranjo, a je ni našel. Pečina je plitvo razčlenjena in v nasprotju s spodnjim delom, ki je izredno krušljiv, popolnoma trdna, kakor le kje v osrednji rajdi Savinjskih Alp. Res je ta del stene podoben zidu. Nobena znatnejša vzboklina, niti špranja je ne deli. Le povprek od omenjene police se niza nekaj stopov, ki so pa le neznatni robiči in zareze. Ta slovita prečnica v naklonini 85° bo branila svoje težkoče tudi najinim naslednikom. Ni dolga, okrog 12 m — a prav v sredi jo prekinja nekak usad, kjer ni nobene stopa in je treba v razkreki čeznjo, vise na oprimkih. Na tem mestu ugledaš skozi korak mel pod steno. Silna je ta izpostavljenost, in nobenega klina ni možno zabiti v veliki razdalji od varovališča pred polico. Bil sem obložen z obema oprtnikoma. Že plazno polico sem moral plezati po zunanjem robu, a prečnica je bila zame najnevarnejše, kar sem kdaj tvegala. Le s krčevitim upiranjem roba plezalk sem se mogel vzdržati v ravnotežju. Modec je imel na koncu prečnice bolj zasajena ko zabita dva klina, ker ni bilo nobene prave špranje. Ko bi mi zdrsnilo, bi oba v krasnem loku premerila zrak na prodišče in za vselej končala svojo plezarijo. Na nekaterih večjih stopih onkraj prečnice sem se oddahnil. Modec je takoj nadaljeval. Pečina je že bila popikana s prvimi kapljami dežja. V levo se odloča v ostrem kotu od prve druga prečnica, kjer je nekaj boljših stopov. Najrajši bi bil plezal bos, toda zadnja možnost za sezuvanje je bila že zdavnaj, morda pred urami, ko sva še tičala pod previsi na gredini. Tu sem moral paziti na vrvi, nase, na kamenje, ki se je taklajajo čez plati nad menoj. Zgoraj je Modec k sreči našel špranjo za varovalni klin in kmalu tudi dobro varovališče. Topot sem preplezal že lažje, ker pečina ni bila več tako gladka, in na varovališču sva si vsemu nakljub našgala cigareti. Kaplje dežja so tolkle po krajevcih klobukov. Položaj še dolgo ni bil, da bi se mogla norčevati. Modcu pa se je obraz razlezoval v smehu. Ugotovil je namreč, da nevihte ne bo. Njemu služi za napovedovanje vremena vse: od kurjega očesa po petelinjega petja. Tokrat te ugotovitve sicer ni oprl na svoje kurje oko, ker je silen piš pregnal oblake tja nad Mokrico, kjer je zdaj treskalo in grmelo. Ura je bila že močno v popoldnevu in preplezala sva približno polovico stene. Strmo levo nad nama je bila druga rdečina. Naravnost navzgor je smer kazala precejšen previs in še za raztežaj nad njim se je stena sklanjala v položje, ker sva videla nad tem robom le nebo s plovečimi oblaki. Onkraj doline je spet posijalo sonce po mokrih stenah. Iz dna Bele je segel do naju zvočen vrisk, morda se je takrat kak maren tlačilec gorskih steza ozrl v nebo in ugledal sonce na njem. Doli na Peskih je prešla tropa gamsov ob Mizi in se leno potegovala v curek po stečini v Macesnovc.

Do pod previs ni bilo velikih težav, zato je bilo v previsu čez mero opravititi. Precej dolgo je trajalo, preden je Modec dosegel polico nad njim. Tam je zabil tri kline, da me je mogel varovati. Uporabil sem škripčni poteg in ko sem še visel v previsu, je moral Modec dalje, da sem ga mogel zamenjati na varovališču. Plezal je na levo v prečnici, kjer so se že pojavljali drniči, in v smer gornje rdečine. Od tam sva dosegla mejno rebro žleba, ki se kaže pod velikimi previsi. To rebro sva morala preplezati. Izredna krušljivost se je spet

pojavnjala. Imela sva opraviti z dvema nakloninama, s strmino rebra in strmino stene. Skoro dva raztežaja vrvi sva si utirala smer s previsa v previs in končno dosegla zložno ploščad, kjer sva se po dolgih urah mogla oddahniti.

Zamužene jutranje ure so se maščevale: bilo je že okrog sedmih zvečer. Nebo se je znova zastrlo z oblaki in za noč se je obetal izdaten dež. Za bivač sva bila sicer opremljena, toda v dežju, ko bi naju povrh ogrožalo še padajoče kamenje... Do grebena sva računala še dobro uro. Vršni del stene, kolikor sva ga pač mogla pregledati, ni več obetal izrednih težav. Odločila sva se za zadnje tveganje, da splezava v temi na greben. Že po nekaj minutah sva zato pobrala opremo in odrinila. Levo od naju, na gredini, rasto pod previsno steno trije macesni. Na desno je črnikast prag, s progo sivkastega pečevja, po katerem je skušal Modec doseči pas drničev v višavi. Zabijaje klin za klinom, je izplezal na polico z macesnom, za katerim me je potem varoval. Položaj je bil kaj smešen: vrhunska klinska tehnika in macesen! A v Rzeniku ni drugače. Svet se je znova ustrmil in prisiljena sva odstopila s police v levo, kjer je v izpostavljenem položaju odpočen rob, ki ga je prejahati do skrotja. Že v mraku sva istočasno plezala po njem navzgor do gruščnate gredine, kjer je bila nadaljnja pot zaprta z gladkimi pečinami. Zdelana sva bila, da sva kar klecala, in še je moral Modec v gostečem smraku načeti navpičen kamin, ki se je kmalu položil v gruščnato grapo. Rila sva navzgor in nakrat naju je zajel mrzel grebenski piš. Bila sva na vrhu. V popolni temi sva preplezala še nekaj grebenskih glav, nakar sva odstopila desno v rušje. Še za dne je težavno slediti lovski stezi, ki se vzpne iz Bele mimo Cerkeve ob Ostrem robu in čez samotno dolino na frati na planino Rzenik. V mrki nočni pokrajini se ni dalo razbrati potez terena. Kje je zdaj stan? Rila sva po rušju vkreber in nizdol. Zaman. Že sva hotela zlesti v spalno vrečo, ko je prekinil nočno tišino klopot zvonca. Šla sva za glasom in pregnala čredo volov, ki so udrli naravnost k stanu. Stan je bil prazen, ker je planina opuščena; le voli se pasejo brez pastirja po krpah trave med rušjem.

Čez steno sva rabila okrog 12 ur. Smer je ena najtežavnejših v Savinjskih Alpah, plezarija v nji je bila visoka pesem moderne plezalne tehnike. Mestoma so združeni v steni vsi elementi težavnosti: gladka pečina skoraj brez opor v veliki naklonini, predeljena s previsi; potem silno krušljiva mesta, ki jemljejo ogromno časa. Delo s klini je nujno; so pa tudi kraji, kjer se ne da zabiti klin, a opore so le neznatne dolbinice. Tura do danes še ni ponovljena, toda pišemo že 1969! Činitve iz l. 1963 se mora umakniti v ozadje, stopamo k novim nalogam. Morda se povzpnejo nad že dosežene uspehe, morda ne. Plezarija v Grintaveih je skoraj dodelana, vendar ne moremo reči, da ni ostalo nič velikega. Prav vse največje in najtežavnejše še čaka.

* * *

V stanu sva ždela ob plapolajočem ognju še dolgo v noč. Po strehi je bobnal dež, zgoraj na grebenih se je gnal vihar. Veliko doživetje je bilo sveže, slika se je vrstila za sliko in zdaj sva z Modcem govorila, ko naju je delo v steni obsojalo na skope besede. Misel je segala do vseh gora, do vseh sten in grebenov in nadnje. Iščoča sla v človeku ni nikoli potešena; gledala sva dalje še za višjimi cilji.

V svežem gorskem jutru sva se prebudila. Solnčnemu jutru sva žrtvovala vse dopoldne, a kmalu nato sva pozdravila zeleno ravan Bistrice. Tam je bila že zbrana vsa plezalska družčina prejšnjih dni; sedli smo za mizo.

Severozapadna stena Rzenika

Severno Rzeniško ostenje je dolgo časa veljalo za nepreplezljivo. Vsakomur, ki ga je ogledoval s poti na Presedljaj, se je zdelo tako grozeče navpično, da ni mislil na možnost preplezanja. Deloma je temu kriva optična varljivost sten, ki je pri Rzenikovi posebno velika. Prvi so se je resno lotili Ljubljčančani, predvsem partija Režek-Modec, ki je tudi dosegla svoj uspeh v severni steni. (Glej Režkov članek. Uredn.) Severozahodna stena pa je kljubovala vsem naskokom.

V Kamniku se je za Rzeniško ostenje začel zanimati Janez Presl in me je pridobil za svoje načrte, ki pa so spočetka veljali severni steni. Tam sva napravila v letih 1985—1987 nekaj poskusov, pa sva imela z vremenom in drugimi zaprekami tako smolo, da nisva nič dosegla. Počasi pa se je najina pozornost obrnila na severozahodno steno, ki jo je Janez preštudiral do potankosti. Ob vsaki priliki je šel na sprehod pod steno in jo je ogledoval od vseh strani. Večkrat je preplezal grapo med Konjem in Rzenikom, dokler se ni v njej ponesrečil, kar je tudi za nekaj časa zavrla najino aktivnost. V letu 1987 se nama je pridružil Benkovič Bine, mlad, navdušen in zelo zmogljivi plezalec. Takoj smo snovali nove načrte. Spodbujala nas je obča zaspanost plezalstva v teh letih. Tako smo 31. oktobra 1987 preplezali kombinacijo vzhodnega stebra Rzenikove severozahodne stene. Tura je v javnosti vzdignila mnogo, prav nepotrebnega prahu, nam trem pa je dala veliko materiala in upanje za direktno smer v severozahodni steni. Ta želja je nam vsem trem tleta v srcu in vestno smo se pripravljali na naskok.

Res: 4. septembra 1988 smo bili pod steno pripravljene za izdatno zalogo klinov in drugih potrebnosti. Imeli smo s seboj pomožno vrstico, ki bi nas do polovice stene preskrbovala predvsem s hrano. Noč je bila mirna in deloma jasna. Spali smo udobno v šotoru. Toda drugega jutra nas je sprejela neusmiljena ploha, ki nam je vse pokvarila. Našla pa sva tisti dan z Benkovičem čisto nov vstop, ki nam je pokazal ključ do stene.

Rešitev je prineslo šele letošnje leto. Presl Janez je bil na žalost zaposlen pri studiju, a z Benkovičem sva mislila napraviti za Binkošti prvi resni poskus. Meseč maj pa je nama prinesel mnogo dežja in ostalo je pri načrtih. Dan pred Vnebohodom se je zjasnilo, zato sva se s tovarišem še isti večer na hitro dogovorila, da odrineva drugo jutro pod steno. Naslednji dan sva bila ob deveti uri zjutraj res pod steno, lokrat popolnoma opremljena in trdno pripravljena na naskok. Kakor je naju stena že velikokrat zavrnila ob prvem pogledu, tako je naju tudi ta dan, ko sva si jo ogledovala, grozeče svarila; vendar v zavesti, da imava poiskan pravi vstop, ki je kazal možnost preplezanja za eno dolžino vrvi, se nisva dala ostrašiti.

Spustila sva se čez široko grapo navzdol, šla preko nje čez majhen skok ter se končno utaborila na majhni terasi tik ob steni. Za počitek sva si odločila čas ene ure; držala sva se ga točno, saj se nama ni mudilo, ker sva imela namen, steno le v toliko preplezati, da si moreva ogledati nadaljnji teren, ki bi ga nadaljevala v binkoštnih praznikih. Vendar je v obeh tičala skrivna nada: »Kaj ko bi mogla danes vso turo nadaljevati?« Tako je minila ura počitka v najboljšem razpoloženju. Zdelo se je nama, da naju stena kliče; skale so se nama videle v zadnjih minutah pripravljanja vse drugačne, vse lažje prehodne ko drugikrat. Ko sva bila že popolnoma pripravljena, sem med prijateljskim rokovanjem dejal

Binetu: »Poglej, taka sva ko dva Indijanca!« To pa zaradi tega, ker sva okoli pasu na vrvi imela nabranih polno klinov. Klinov namreč nisva nosila v nahrbtniku, ker bi naju tolika teža na hrbtu ovirala pri ravnotežju. Zasmejala sva se in še s toliko boljšo voljo stopila k steni. Ura je kazala pol enajst. Stala sva pod previsno zajedo, ki je postala predmet pozornosti. Bine je svetoval, da bi šla rajši izven zajede, to je v popolnoma navpični, odprti steni z zelo redkimi stopi. Končno pa sva se le vrnila k prvotnemu načrtu. Kakor se je v začetku vstop zdel nekako mogoč, sva takoj po prvih metrih pleznje uvidela, da vzpon ne pojde tako lahko, kakor sva si mislila: prijemi večinoma spodnji, skoraj brez vsakih stopov. Zato sva se skozi delno previsno zajedo dobesedno prebila. Klin je pel za klinom in po dobri uri sva stala 20 m nad vstopom. Za začetek dosti trd oreh, vendar ne pretrd. Bila sva računala na vse težji položaj; zato sva se z isto dobro voljo gnala naprej, spoznala sva pa, da sva zedela pravi dan razpoloženja.

Nad zajedo sva prišla do kratke, navpične stenice, ki sva jo premostila s klini, in nad njo do prvega stojišča (1.). Ogledovala sva teren nad seboj. Ploča nad pločo, le tam nekje više gori se nama je kazal nekakšen zob, do katerega sva se hotela povzpeti; zato se nisva nič obotavljala in sva šla hitro dalje. Zopet se je vrv napenjala v škripčevem potegu. Končno je bila tudi ta ovira premagana. Res sva stopila na majhno poličko, ki bi bilo na njej prostora za tri ljudi (2.). Prižgala sva cigarete in med kajenjem uživala uspeh, ki sva ga imela za seboj. »Promenada,« do katere sva imela ta dan namen priti, se še ni videla; le ploče do 90° in še več strmine so se strahotno grozeče sklanjale nad nama. Dolgo se nisva zadrževala na tem orlovskem prostorčku; kajti čas nama je zdaj hitro potekal. Od tu dalje sva za dolžino dveh vrvi lezla v odprti steni z majhno razčlemba in stopila na poličko že nekaj metrov nad promenado. (3. Krušljivost velika, klini.) Predelala sva precejšen delež plasti; zato sva do tukaj počasi napredovala. Polica, na kateri sva stala, se je v levo stran zožila v ozko lašto. Nad nama je zijal ogromen previs, desno in levo navpični, gladki bloki. (Nepreplezljivo!) Nisva vedela, kaj sedaj. Ali je res tukaj že vse končano? Vzel sem iz nahrbtnika fotografije stene in v njih iskal možnosti izhoda. Slika je kazala edino možnost na levo v prečenju. Odločila sva se, da še to poskusiva. Vendar je bilo upanje za prehod zelo majhno; kajti stena je bila popolnoma navpična in le toliko boljša, ker je bila razorana z dosti stopi in prijemi. Pod nama je zijala ogromna praznina tja dol do praga. Stena je bila na tem mestu tudi skrajno krušljiva; česar sva se oprijela, vse je ostalo v rokah. Skala kot taka se zdi ko nanošeno kamenje. Pri tem prečenju nisva rabila nikakšne posebne tehnike; le kline sva zabijala enega ob drugega in jih tako uporabljala za malo bolj trdne prijeme, nego bi grabila za skale, ki so vse letele iz rok. Po dolgem času sva premostila še teh dvajset metrov prečenja do stojišča (4.). Na koncu prečenja ni šlo več dalje, ker je prehod zapiral velik previs; zato sva se obrnila nazaj in zopet prečila še za daljšo dolžino v desno poševno navzgor. Stopila sva na nekakšno skalo, ki je visela v odprti steni (Prižnica, 5). Tukaj sva bila že 80 m nad veliko polico in sva imela nad tretjino stene za seboj. Zato sem predlagal Binetu na tem mestu, da vztrajava pri turi. S tem je položaj postal resen. Posledica: vse doslej sva mnogo govorila, odslej sva se zavedala resnosti naloge. Oglasila so se le povelja.

Da bi steno prelezla že ta dan, ni bilo misliti; morala sva skrbeti za nočevanje. Toda kje? Nikjer nad nama ni bilo videti nikake police; le odprta, malo

razčlenjena stena je žarela od zahajajočega solnca. Zopet je pela pesem kladiva. Vrstil se je poteg za potegom, stena je nenasitno požirala kline. Po dveh dolžinah vrvi sva prišla do majhnega žlebička, ki je prehajal v ozek kamin. Kar prijetno se nama je zdelo, ko sva končno vendar mogla telo vsaj malo zaščititi med dve stenski opori; kar drugače varna sva se počutila in sva hitro stopnjevala

Foto dr. inž.
Fr. Arčičin

Severozapadna stena Rzenika

naprej. Iz žleba sva izstopila na dosti veliko peščeno, visečo polico; takoj sva se odločila, da se na njej nastaniva za nocojšnjo noč. Ura je kazala pol sedmih zvečer. Ogladala sva si svoje nočišče; za dobro spanje nama ni dajalo veliko nade: majhna, od stene nagnjena polička, ki sva na njej lahko le sedela. Imela je pa to prednost, da je bila varna pred zapadnim kamenjem. Segla sva v nahrbtnik po zadnje požirke čaja, ki sva ga še do tukaj prihranila. Kaj dobro

nama je deloval po grlu; saj nisva imela ves dan nikake tekočine v ustih, le preden sva vstopila, sva popila vsak po eno čašo. Med turo sva se tolažila z mentolnimi bonboni, ki so dobro nadomestovali vodo.

Medtem ko sva si urejala sedišče in pribila nahrbtnik na steno, se je pod nama v dolini Bele pričelo mračiti. Gore pred nama je obilo večerno solnce s polno rdečico. Bil je diven pogled na zasneženo Planjavo in pred njo na Zeleniške Špice, na desno so se razprostirale še vedno zasnežene, obširne planjave proti Korošici, a levo od naju je v temni senci strahotno padala severna stena Rzenika. Ves ta veličastni pogled je tako globoko vplival na naju, da sva za nekaj časa pozabila, kje se nahajava; le zrla sva okoli sebe. Čim bolj se je vlegel mrak v dolino, tem izrazitejše so postajale gore. Iz zamišljenosti naju je prebudilo grmenje plaz, ki se je utrgal tam nekje v Brani. Po kratkem času so se tudi gore ovile v poln mrak in počasi, počasi je nastopila noč. Nastala je popolna tema, ko sva še zabijala kline, da se na njih zavarujeva. Obsedela sva pribita vsak na dveh klinih, za sedež sva si dala vsak svojo vrv pod sebe. Vse okoli naju je leglo k počitku, le v majhni kotanji poleg naju je za to noč z nama vred presedel majhen skalni tiček (plezalec), a je drugo jutro v prvem svitu odletel.

Noč je potekala monotono. Vreme se je pričelo krhati. V gore je sedla megla, a naju je pričelo skrbeti. Toda dolgo se nisva ubijala s skrbmi; saj sva imela polne roke dela: masaža udov, ker je mraz naraščal z vsako uro. Bineta končno premaga spanec, glavo položi na moje rame in zadremlje. Jaz nisem čutil potrebe po spanju, pa tudi bi obadva ne smela spati. Iz dolgega časa sem kadil cigareto za cigareto in prisluškoval. Smrtna tišina je vladala okoli naju, le od slapa Orglic se je slišal šum padajoče vode. Ko sem se že vsega naveličal, sem vzel v roke fotografije stene in ob električni svetilki ogledoval možnost preplezitve zadnje tretjine prehoda za drugi dan. Ko sem se dovolj nagledal, sem obrnil svetlobo v steno pod seboj. Bil je grozen pogled v navpičen blok pod nama; rajši sem svetilko ugasnil. Končno se je še mene pričela prijematati zaspanost — a zdajci, kaj je to! Nad nama grozno bobnenje, a le za hip in že je zopet vse potihnilo. Ropot je zbudil Bineta in dalje nisva več spala, ura je kazala že eno po polnoči. Mraz se je stopnjeval, do konca sva noč prebila ob kajenju cigaret, čakajoč, da se prične daniti. Tu in tam so se prikazale zvezde, pa so počasi, počasi ugašale. Porajalo se je novo jutro, a v nama dan do končne zmage. Za zajtrk sva popila nekoliko žgane pijače in ob pol osmih nadaljevala turo po točnem načrtu. Dan je bil nad vse lep.

Začela sva plezati desno navzgor. Bine vodi dalje, iz desnega kota police, še malo v desno in dalje zopet v popolnoma navpično odprto steno, za dolžino 10 m. Naenkrat mi zakliče, da dalje ne gre, ker je stena postala toliko previsna, da se nikakor ne da priti preko nje. Spustil se je nazaj in zamenjala sva vodstvo. Šel sem malo v levo in nekaj metrov navpično navzgor dalje čez gladke ploče (Dülferjevo prečenje) v levo smer. Pustil sem pod seboj visoko previsno pot, ki je prešla v zmogljivo razpoko, po kateri sem se potegnil za pol dolžine vrvi. Poč se konča v gladki trebušasti skali, po sredini nje gre ozka prepoka, skozi katero sva zopet izgubila dosti časa. Proti vrhu postanejo prijemi in stopinje tako redke, da bi ne mogla več dalje, ko bi ne bil moj tovariš visok. Razpok ni bilo nikakšnih, plezala sva le na svojo moč. Končno se oprime Bine nad seboj nekega dobrega prijema, vendar je pretilo, da se bo odtrgal od stene in z njim tovariš. To je bila precej velika odpočena skala, podobna ploči; stavil

bi, da ne bo obdržala 10 kg teže na sebi. Kaj kritično sva jo ogledovala; saj nisem imel pod seboj nikakšne dobre stopinje in med nama sta bila zabita samo dva vmesna klina, ki bi se pri padcu sigurno izpulila. Končno sva tvegala drzen poskus, ki nama je na srečo uspel. Pozneje, ko sem se potegoval čez to odlomljeno pločo, nisem mogel verjeti, da zdrži toliko teže.

Nad pločo sva prišla zopet v desno prečko in sva izstopila na precej veliko polico pod vrhno glavo stene (6). Stena se tukaj zelo globoko zajé v nekakšen kot, podoben naši Jugovi poči in tvori veliko praznino. Na prvi pogled se zdi, da se da direktno preplezati vsaj do sredine, toda nad sredino prehaja žleb v velik previs, ki ga ne moreš nikakor obiti. Midva se nisva tukaj dosti mudila; saj sva imela na desni strani precej široko pločasto polico, ki je peljala v smeri rjavega pasu. Polica je dolga za dve dolžini vrvi; od druge polovice naprej zavije strmo navzgor, tako da sva rabila klin. V drugi polovici police sva prešla iz trde kamenine v območje rjavega pasu, ki od tu navpično pada skozi vso steno ter deli severnozapadno steno Rzenika od severne stene. Skala postane drobljiva. Polica se konča v sredini rjavega pasa v ogromnem previsu. Zato nisva prečila po polici dalje do njenega konca, temveč sva se obrnila navpično navzgor, kjer je vzporedno s spodnjo polico tekla še ena, ožja polička, med njima visoka previsna stopnja. Naskok na previs se je posrečil tovarišu šele po četrtem poskusu. (7.) Na polici nad previsom je Bine prečil na desno, po njej za dolžino tri metre. Zadnji meter do masivnejše kamenine je bil zelo tvegan; kajti polica je toliko viseča iz stene in toliko gladka, da je le s posebno srečo doprečil zadnji meter. Takoj na koncu police se nama pokaže kratka navpična strmina, vendar že iz bele, kompaktnije kamenine. Kar kamen se nama je zvalil s srca, ko sva mogla zopet zabijati kline v trdno apnenasto skalo. Po dveh do treh metrih značnosti sva prišla na prvo travnato polico. Stena nad nama je spremenila svoj položaj v precejšen naklon. Prišla sva do položnejšega terena, ki je segal daleč nad naju. Zato sva se udobno vsedla na polico in prižgala cigarete. Tukaj sva bila že nad višino severne Rzeniške stene in sva kaj z veseljem ogledovala borovje, ki se je vzpenjalo nad robom stene. Ura je kazala že čez 12, ko sva se podvzivala naprej. Za višino 20 m sva plezala istočasno po lahkem terenu do druge police. Od tu dalje sva šla po strmi zajedi, do podvrhnje zadnje stene. Na direkten vzpon preko nje ni bilo misliti, ker ga je nama zapirala deloma navpična, deloma previsna, nepremagljiva stena; tudi klinov nama je že primanjkovalo; zato sva se obrnila v desno prečko preko ozke lašte. (8.)

Bližala sva se končnemu cilju. Najrajši bi preletela teh nekaj metrov strmine; toda postala sva skrajno previdna. Zadnje metre sva plezala kar na najkrajšo dolžino; kajti zavedala sva se, da z najmanjšo napako lahko izgubiva vse. Globina, ki je smrtonosno zevala pod nama, ni v zadnjih metrih za naju več prišla v poštev. Le klin je pel na klin in počasi, počasi sva se bližala vrhu.

Stala sva na vrhu ob pol tretji uri popoldne. Obema je kljub utrujenosti sijalo nekaj živahno veselega v očeh in zadovoljna na lepem uspehu sva se spomnila Janeza, ki ni mogel biti deležen te sreče, dasi je toliko truda žrtvoval za zmago nad Rzenikom. Prepričana sva bila, da nama ne bo zavidal najinega uspeha; saj v naši plezalni skupini ni mesta za zavist. Ravno popolna nesebičnost in iskreno sodelovanje med nami je pripomoglo, da smo dosegli svoje uspehe. Upam, da nas bo to načelo vodilo še naprej v plemeniti borbi za gore.

* * *

Pripis. Stena od vstopa do izstopa je visoka 500 m. Vstop je z najnižjega mesta praga, kjer stena zavije v polkrogu proti gornji luknji; izstop desno od piramide. Stena je preplezana deloma s škripčevim potegom, pri čemer sva rabila nad 70 klinov, od katerih sva jih v steni pustila 60. Ni pa s tem rečeno, da je s 60 klini stena lažje preplezljiva; kajti kline sva puščala le tam, kjer se niso nikakor dali izbiti. Tura je tehnično na višku. Stena ima naklona od 70—90° ter je deloma previsna in zelo krušljiva. Čas plezanja 15 ur.

Plezala 18. in 19. maja 1939: Benkovič Bine in Kemperle Pavel.

Dr. Anton Debeljak:

Mičun M. Pavičević — šestdesetletnik

Najplodnejši pisatelj sodobne Jugoslavije doseže 30. nov. t. l. šest križev. Obenem obhaja 40-letnico svojega književnega delovanja. To je bilo zares obilno: nad 60 knjig je že objavil, gradiva pa ima še za celo rešto zvezkov. Vrednost njegovega folklornega navora so priznali mnogoštevilni ocenjevalci v vsej naši državi in zunaj nje: od N. Andrića preko A. Baljmonta, A. Cronie, G. Gesemanna, M. Murka, Mihajla Pupina, Nikole Radojčića, F. Šišića, U. Urbanija, J. Welsa, H. Wendela... do N. Županića. Protivnikov ima seveda na pretek, predvsem v najožji domovini, v Črnih Brdih: »Doma nihče dosti ne velja!« Nekaj si jih je nakopal z malce glasno reklamo za svoj posel. Ni li deloval po Ameriki, deželi rekordov in presežnikov: »The greatest?« Drugi nasprotniki so se mu rodili iz 22 snopičev »Crnogorci u pričama i anegdotama«. Stremeč po resnici, ni mogel vsega pohvaliti, kar je našel med rojaki. Tisoči in tisoči anekdot, vezanih na kraj, čas, imenovane osebe — to je moralo tu in tam zbuditi nevoljo prizadetih; ti so širili in še širijo odpor proti nabiralcu. Da je kdo med nami nalavkal toliko zgodbic in jih dal na svetlo, mari bi še imel oči v glavi, glavo na vratu? Tretji sloj sovražnikov se mu je navrl, ko je v Podgorici kot šef krajevne kontrole odvzel 3000 neupravičenih pokojnin. Vse to neštevilno sorodstvo nima prave razdalje, da bi znalo pravilno oceniti »Karadžića črnogorske anekdote«, kakor je nekdo krstil Pavičevića, slovstvenega samouka. Zato ga tem bolj spoštujejo oddaljeni ljudje: drobci izpod njegovega peresa so prevedeni v 10 tujih jezikov.

Kot pristen Jugoslovan želi M. P. raztegniti svoje prizadevanje tudi na Slovence. Zato se priporoča, da mu pošljite izvernih narodnih pesmi, pripovedi, prigodbic, pikanterij, namenjenih za objavo pod njegovo egido. On sam podčrta vlogo Slovencev, kjer jih najde. Tako v razpravi »Lažni car Šćépan Mali«, 1938. Čitatelje »Plan. Vestnika« bo zanimal tale odlomek iz 21. knjige »Crnogorci«, za katero je napisal uvod dr. Ernest Čimić, predsednik Stola sedmorice v Zagrebu 1939:

»Našla se je gospa Copeland pod planino Bjelič iznad Gusinja med Črnogorci pa je sprožila razgovor o nazivih za gorske nevihte ali nezgode.

»Nimate vi Črnogorci besede za snežni plaz?«

»Imamo, kajpada!« seže v pomenek Tomica Cuca; »to je sniježni usov.«

»A kako se imenuje gorska snežna opast ali streha?«

»Sniježna kapa.«

»Kako se zove suhi sneg, Slovenci mu pravijo pršič?«

»Sniježna prša.«

»Kako rečete pomladnemu zrnatemu snegu?«

»Smet.«

»Kako pravite, kadar sneg zamete poedine prehode, ponore itd?«

»Sniježni zapuh.«

»Kako rečete, kadar sneg zamrzne, da more človek po njem hoditi?«

»Drža. A pod Durmitorjem pravijo srijež.«

»Kako rečete, kadar je sneg zmrznil, a se noge vdirajo?«

»Podržici, pod Durmitorjem pa govore osriježica.«

»Kako se imenuje, ako sneg poledeni ter iz njega procvete inje?«

Neki Slovenec poseže v besedo:

»Zakaj pa, Tomica, ne sadite tukaj salate in druge zelenjave?«

»Kakšno salato in drugo zelenjavo, ako Boga poznaš? Od tega nimaš prehrane, če se poprej ne moreš najesti slanine, masti in močnika.«

Janez Presl:

Masiv desno od Brinškovega kamina

V poznem večeru dne 16. julija 1938 sva s Pavletom potrkala pri Marički v Jermanovih Vratih. Za naslednji dan nisva imela pravega programa. Jutro v planinski koči: zaspani obrazi turistov, ki prihajajo v nogavicah v jedilnico in med zdihovanjem pijejo čaj. Vreme kaže lepo. Ko stopim pred kočo, se zarezem v zahodno steno Planjave. Pogled drsi po severozahodnem razu navzgor, zdrzne na desni po gladkih ploščah navzdol in se ujame v Jugovi počii. Kar mi zajame pozornost Brinškovega kamina lepo izoblikovani desni rob, ki prehaja v ogromen, skalen trebuh. Skale v njem so videti zelo gladke, vendar opaziš med njimi nekaj navpičnih zarez. Na to sem opozoril Pavleta; bil je takoj pripravljen, da tam poskusiva.

Kmalu naju je sprejela vlažna senca v Jugovi počii. Navezala sva se in že sem robantil v tisti sitni zožini počii, da me je precej minil mraz. Pavle mi je sledil, izplezal je še zadnji konec in že sva stala na vrhu. Odtod sem se obrnil na lahko prehodni desni rob; oba sva hkrati plezala do police, ki teče pod omenjenim trebuhom. Tam sva se pripravila na naskok in počasi, tipajoče sem se začel dvigati pod prvo preveso. Klini so mi pomogli čeznjo. Zgoraj sem se na majhnem stojišču odpočil in gledal med nogami v globino: položaj je bil tu dovršeno zračen, v primeru padca bi priletel prav na planinsko pot in s tem gotovo zanesel precejšen poplah med tri turiste, ki so pravkar ogledovali od spodaj moje podplate.

Nad stojiščem je še kakšnih 10 m zelo težke, navpične in krušljive stene, ki ji ne pride do živega noben klin; plezati moraš kar na riziko do poličke z dobrim varovališčem v plitvi luknji. — Pavle mi je sledil in nadaljeval plezanje nekoliko na levo po zelo težkem skalovju do skrajno izpostavljenega, preplitvega in preširokega kamina, v katerem se je zamudil celo uro. Zabijal je šest klinov — sedela sta le dva. Nad robom tega kamina se svet nekoliko položi in odtod sva plezala skupaj do vrha trebuha. Vračala sva se skozi Brinškov kamin nazaj na Sedlo. Med potjo naju je ujela in pošteno premočila nevihta.

Tura je zelo »zabavna«, ker zbira toliko raznovrstnih skalnih oblik (Jugova poč, oster grebenček, prevese, navpična gladka skala) in nudi mnogo užitka v zračnosti na trebušastem masivu.

Obrobne opombe k planinski spovedi

(K društvenemu izveštju SPD za leto 1938.)

Letni občni zbori, kakor tudi redne skupščine, so nekaka vsakoletna spričevala, ki jih pišejo njih organizacije o svojem delu in napredku. V javnosti in v planinskem svetu uživa Slovensko Planinsko društvo res velik ugled; temu primerno more v splošnem biti veliko tudi zanimanje za njegovo napredovanje. Morda ni društva, ki bi tako lahko in tako naravnost zadevalo čast in korist naše zemlje kakor prav to naše društvo. S tega vidika bodi dobrohotna beseda nepristranskega opazovalca vsega podružniškega SPD dela, kakor ga nam kažejo občni zbori za leto 1939 (P. V. 1938, št. 8—9), razumljiva in opravičljiva. Pričujoči članek noče biti niti hvala niti graja, čeprav govori o solnčnih in senčnih straneh tridesetih podružnic SPD, marveč skuša biti le stvaren glas o stvarnem delu našega društva in o njegovih uspehih med slovenskim ljudstvom. Podčrtati hoče — takole ob robu — nekaj veselih in žalostnih društvenih vesti.

Tretja redna skupščina SPD, v Novem mestu, je v svojih poročilih in sklepih jasneje kakor kdajkoli pokazala, kako se Slovensko Planinsko društvo zaveda svojega vsestranske narodnega namena in pomena. Vsem podružnicam je priporočala postavitev planinskih postojank na narodnostno važnih krajih; obenem pa tudi opreznost pri sprejemanju članov neslovenske narodnosti. V tem pogledu se je skupščina letos odločila za planinski tabor na Plešivcu, drugo leto pa v Kočevju ali v Dravogradu. Planinski tabori hočejo strogo zavarovati slovenski značaj naših planinskih postojank. Oskrbnikom koč pa je naročeno, naj v vsakem primeru pozdravljajo turiste v slovenščini. Ali bi ne bila enaka navada slovenskega pozdravljanja umestna tudi v naših letoviščih in zdraviliščih?

Poleg vestnega narodnostnega programa se je skupščina zavzela tudi za dejanski način zavarovanja reševalnega moštva in za podporo onemoglim vodnikom. Pa nele reševalci in vodniki, marveč tudi oskrbniki planinskih postojank so in naj bodo v zanje primernih vsakoletnih tečajih posebna skrb SPD. Lepa in zares sodobna je taka socialna uvidevnost. »Kjer je delo, tam je jelo,« je pregovor, ki ga je nad vse poudarjal Matej Cigale, urednik slovenskega dela državnega zakonika. Le taka modra in praktična socialna skrb more biti našemu Planinskemu društvu porok, da njemu in njega podružnicam ne bo nikoli manjkalo potrebnega reševalnega, vodniškega in oskrbniškega moštva.

Dober reševalec, vodnik in oskrbnik v duhovnem pogledu je planincu knjižni zaklad, ki si naj ga z ustanovitvijo Društvene knjižnice oskrbe vse podružnice. Predvsem naj bi te knjižnice krasila knjiga o planinski flori. Knjižnici bodi v posamezni podružnici prideljen tudi alpski muzej, to se pravi, čuvajo naj se spominsko-planinski predmeti, da se bodo svojčas namestili v skupnem alpskem muzeju.

Poseben napredek SPD označuje Akademska skupina Osrednjega društva. Čeprav je še mlada, je vendar zelo delavna in podjetna; z novimi načini gre za novimi cilji.

Nikdar prej se nam ni ljubezen do gora razodela s toliko iskrenostjo in s tolikim bogastvom notranjega doživetja, kakor v sodobnem mladem rodu. Tako nam piše med drugim mlad alpinist, ki je spreten plezalec (I. E.: 1. sept. 1938):

»Sedaj so ti gorski dnevi za menoj, kako sem se nanje veselil in koliko so mi dali! Ljubi Bog, sedaj sem bil zopet enkrat zunaj, na tvojih gorah, tako sproščen in vzradoščen. Ti dnevi so... minuli. Povej mi torej, ljubi Bog: Zakaj nisem tam zunaj čutil stiske in teže? Zakaj sem mogel biti tam zgoraj tako svež in zdrav? Menim, da sem našel rešitev. Tam zunaj mi je bilo naše krščanstvo resna stvar, tam sem živel življenje našega kristjana... Ljubi Bog, ti si me te dni poslal na svoje gore. In spet si me poklical v mojo vsakdanjost. Daj mi, da veselje z gorske poti ponesem s seboj v svojo vsakdanjost..., v te hladne, trezne razmere.«

Ta mladina še ni zadovoljna z uspehi, ki so si jih priborili predniki; misli si: če je treba v planinskem svetu nadelati nova planinska pota, je še bolj treba planinstvu utirati nove smerice. Opomnimo pa, naj se jim borba z gorskimi skladi in prepadi ne zdi kar preprosta; tudi za planinska vprašanja je treba resnega studija. In kakor je drugod treba vaj in priprav, tako jih je zlasti treba v plezalnih vzponih. Tečaji o plezanju in reševanju morajo biti v vseh potankostih poučni in nazorni. Nikjer se predrzno nadušenje ne obnese tako slabo kakor v planinskih tekmah.

Toplomer za večjo ali manjšo vnemo planinskega duha bi vam mogel biti Planinski Vestnik v svojih naročnikih. Toda ne, po tem merilu bi bila vnema članstva SPD daleč premajhna. Vsaj vsak tretji član bi moral biti naročen na Planinski Vestnik; v resnici pa je tako samo v treh podružnicah. Drugače pa je v sedmih podružnicah naročnik vsak peti član, v ostalih niti ne vselej vsak deseti. Le podružnica v Novem mestu šteje vsakega svojega drugega člana za naročnika Planinskega Vestnika; toliko naročnikov bi naše planinsko glasilo moglo najti pri članstvu sleherne podružnice SPD, pa jih tudi zasluži. Menimo namreč, da ni lahko dobiti med nami strokovnega lista, ki bi snovno in oblikovno tako napredoval in nudil toliko novega in zanimivega planincem in neplanincem kakor Planinski Vestnik. Zakaj torej nima list več naročnikov?

Nekateri planinci nimajo tega lista, ker si sami v živem in dejanskem stiku s planinami nabirajo novih vesti in skušenj s planin in jim torej, tako mislijo, ni treba Planinskega Vestnika. Resnično je, da so se planinci v zadnjih letih v marsičem osamosvojili; tako se jim zdi, kakor da ne potrebujejo več vodstva in navodil. To utegne biti tudi vzrok, da je izmed tisočev članstva prisotnih na občnih zborih svojih podružnic le majhen odstotek. Toda če je to resnično, je vendar še vprašanje, ali to pomanjkanje požrtvovalnosti za skupno planinsko stvar ni le znamenje, da v našem organiziranem in neorganiziranem planinstvu nekaj ni dognano in dozorelo?

Kaj pa neplaninci? To so tisti, ki niso v članstvu SPD in jih Planinsko društvo s Planinskim Vestnikom, pa tudi planinstvo kot tako sploh ne zanima. Ne vemo, koliko Slovencev bi se moglo in smelo najti na naši, s planinskimi lepotami oblagodarjeni zemlji, takih, ki bi se v nobenem pogledu ne zavzemali za naše gore in planine. Vsi naši voditelji in vzgojitelji, zlasti govorniki v cerkvi in izven nje, bi le pridobili pri svojem občinstvu več pozornosti in sprejemljivosti, ko bi prihajali med svoje ljudi v svežem navdihu z naših gora. Daleč preko nemških mej je znan župnik in pisatelj Emil Fiedler. Le poslušajmo, kako je peto nedeljo po binkoštih (2. julija 1939) pričel svojim vernikom razlagati evangelijski glede na Gospodovo vprašanje: »Ali se ne prodajata dva vracba za en novič?« (Mat 10, 20—31.) Takole začenja: »Ne vem, dragi poslušalec, če si občudovalec planin. Kadar se voziš južno od Münchena, seveda podnevi, tedaj se potrudi, da dobiš sedež tik ob oknu. Zakaj kmalu pridejo gore. Z gozdom obraslo predgorje te še ne prevzame. To še niso prave gore. Kadar pa pride prvi Gologlavec, tedaj se začne. Tedaj se oziraš po tistih, ki nosijo sneg na temenu. Potem napravi železnica ovinek; in tukaj stoji gora; visoka, mogočna kipi proti nebu in gleda na malo gričevje okrog sebe. Kraljica, velikanka, prava gora! Ali se tedaj tudi tebi tako godi, da globoko zasopeš, od samega veselja in ugodja? Seveda se dobe v Berlinu, Hamburgu ali Bremenu ljudje, ki jim je Vzhodno ali Severno morje dražje in govore o gorah neugodne opazke. Ali razumeš ti to? Ne? Jaz tudi ne!« Kdo ne čuti, kako poživiti tako pripovedovanje vso pridigo in kako pridobi zanjo poslušalca? V »Voditelju« (XIX. l.) je kot ravnatelj mariborske gimnazije naš urednik dr. Josip Tomišek svojčas napisal članek »Več sv. pisma in več zdrave pedagogike v šolo«; temu podobno bi bilo danes potrebno pedagogično navodilo s tem opominom: »Več planinskega duha, več sveže narave v govore in spise.« Branje »Planinskega Vestnika« bi brez dvoma podalo k temu dokaj zdrave in sveže slikovitosti z naših slovenskih, jugoslovanskih, pa tudi drugih pokrajin.

Pri tolikih solnčnih straneh, ki jih kaže Slovensko Planinsko društvo v zadnjih razvojnih letih, pa seveda ne more biti brez senčnih. Nekaj smo vanje že pogledali, ali v največje in po našem mnenju najtemnejše še ne. To je prav tista senčna stran, ki je mogla doslej in bi mogla tudi še poslej napravljati

največje ovire planinskemu duhu in delu. Če SPD tudi na tisto stran ne bo zmoglo več svetlobe, bo moralo v nekaterih podružnicah beležiti zastoj, kar bi bila velika škoda! Tole mislim:

Poročila z občnih zborov podružnic SPD na mnogih krajih kažejo, da domačini svojim planinskim podružnicam niso dovolj naklonjeni. Te tožbe se skoraj z istim glasom vrste ena za drugo. »Kaže se tako malo zanimanje za ogromno društveno delo... Zlobne roke so še vedno ovira... Dom pa je slabo obiskan od strani domačinov... Prvotno navdušenje je pri mnogih domačinih skopnelo... Koča nima zaslonbe pri prebivalcih domače doline... Potek bi bil boljši, ko bi bilo več zaslonbe v domačinih... Obiskovalec domačinov bi moralo biti več...« — Iz okrožja katerih podružnic prihajajo take tožbe, je za stvar samo vseeno. Ni pa vseeno vedeti ali ne vedeti, zakaj se tiste planinske podružnice ne morejo udomačiti med ljudstvom.

Prvi in najbolj naravni, umljivi in opravičljivi razlog je ta, da naš človek — planinec ali dolinec — zelo ljubi svojo zemljo in nerad vidi, da bi kdo vanjo polagal svojo roko ali nogo. Kmet je tenkočuten za svojo grudo, neodjenljiv in neodkupljiv.

Drugi še tudi umljivi, čeprav pre malo upoštevani vzrok kmetove ne-naklonjenosti planinstvu izvira iz kmetovega položaja, kakršnega navadno ima v gorah. Ali veste, kje boste najprej in največkrat slišali neugodne sodbe o gorah in planinah? V gorah in planinah samih! Pri gorjancih in planincih! Ne pri tujcih, ki se morda dvajset ali štiri in dvajset ur vozijo z vlakom, preden pridejo v gore, marveč pri ljudeh, ki prebivajo v gorah. Oni doživljajo vsak dan le prozaično stran v nebo kipečega gorskega sveta. Tiste strme steze, skopa tla, hladni megleni dnevi, tista bremena, ki jih morajo kmetje in kmetice nositi na lastnem hrbtu — njim napravljajo gore življenje in delo grenko in težavno.

Razlike in razdalje, ki se pojavljajo med podružnicami SPD in med domačim ljudstvom v posameznih krajih more premagati le skrivnost in umetnost medsebojnega razumevanja. Predvsem je treba, da Slovensko Planinsko društvo po vseh svojih podružnicah in na vseh svojih postojankah skuša umevati prebivalstvo dotičnega kraja. Društvo in podružnica morata domačemu ljudstvu prinesiti nasproti: toplo srce. Te srčne toplote pa ni in ne more biti tam, kjer se ne spoštujejo gorjančevi življenjski nazori, načini in nameni. Iščimo v njem, kar je v njem dobrega, in ne ustavljajmo se takoj ob slabem, kar nas moti na njem. Planinski duh je po svojem svojstvu vzvišen duh in bodi tak tudi v vseh svojih pojavih in nastopih. Človek domačin v naših gorah in planinah pa je v svojem bistvu veren in bogoljuben in SPD naj gleda in dela tudi na to, da ta naš človek tak ostane in — če kje morda več ni — tak postane. Pa zato ni treba drugega ko poleg lepega planinskega duha še lepega planinskega zglada.

Sodite pa sami: niso li zglede take-le vesti z občnih zborov podružnic SPD? Katere mislite? Tele: »Delavni odborniki kažejo res veliko samozatajevanje, ko žrtvujejo čas, skrb in delo, ne računajoč na kako poznanje ali celo priznanje... S privatnimi sredstvi se je zgradila pri Koči pod Kopo lična kapelica, blagoslovljena 7. avgusta 1938... Za postavitev koče se zbira sklad in išče primerno stavbišče... Kapela sv. Cirila in Metoda, opremljena z najpotrebnejšim, služi dobro svojemu namenu... Nabavil se je kip Matere božje za kapelico na Lisci... Tu se je vršil planinski tabor s sv. mašo... Mi ostanemo verni sinovi domovine... Načelnik se pokloni manom papeža Pija XI., navdušenega planinca...« Take vesti pomenijo bližnjice, ki jih utira SPD do srca vernega slovenskega gorjanca. V koliko se more zdrava planinska misel ukoreniniti v domačinih po vsakoletnih (navadno predpustnih) planinskih plesih, o tem naj razmišljajo posamezne podružnice SPD same. In še o tem: kaj naj pomeni Kralj Matjaževa nedelja...? Zakaj skioptična predavanja ne vlečejo...? Zakaj predavanja preveč stanejo...? Zakaj odtegujejo šolo SPD...? Morebiti tu in tam odgovor ne bo težak. Namen in pomen slovenskega planinstva v domači organizaciji zahteva, da preko takih pojavov ne preidemo z molkom.

Slovenski pregovor pravi: »Senca preide sama.« Resnično se tako godi v naravi, če je veliko solnca. Slovensko Planinsko društvo pa se nam šele razvija in še ne stoji na taki višini, da bi mu sence, kakor jih omenjajo občni zbori podružnic, prešle same po sebi, marveč je treba jasnega pogleda in krepke volje in vztrajnega dela, da se te sence čimprej umaknejo zarji vzhajajočega solnca. Planinskemu društvu pa naj v zahvalni pozdrav za vse, kar vzvišenega stori med nami, zapišem besede, ki jih je (Pariz, 6. julija 1859) prijateljski duši, bivajoči v gorah, zapisal francoski planinec Peter Julij Eymard, ki je nedavno dosegel čast krščanskega svetnika:

»Ljubi Bog mi ni hotel nakloniti veselja, da bi vas obiskal v gorah. Naj bo hvaljen tudi za to! Rad bi bil zopet videl tisto lepo skalovje. Kako rada se moja duša mudi na holmih in gorah, ker se ji zdi, da se tam dotika neba in je bližja Bogu. Blagor vam, ki morete gledati lepe, molčeče gore. Ob pogledu nanje napravlja vaša duša visoke vzpone. Blagor vam v oni samoti, v čisti, nedotakljivi naravi!«

Obzor in društvene vesti

Dr. Mirko Kajzelj:

SVOJEMU OČETU V SLOVO!

Dragi oče!

Septembra leta 1938 sem bil na dopustu v Ljubljani. Proti koncu počitnic sem krenil s Teboj v Savinjske. Barometer je sicer kazal, da se bo lepo jesensko vreme spreobrnilo, vendar sva upala, da vzdrži brez dežja vsaj še dva dneva, ki sva jih potrebovala za izlet. Tvoja želja je bila, da obiščeva Planjavo. Na kraju Kamnika sva zavila čez most proti Mečinjam. Krasno jesensko jutro je bilo; Savinjske so ležale pred nama kakor izklesane. Veselje je bilo v hladnem jutru koračiti svojemu vidnemu cilju nasproti. Pot pod nogami je bila kratka, noge lahke.

Iz Stranj sva šla po lepi novi planinski stezi na desnem bregu Bistrice. Na sredi pota do izvira Bistrice sva opazila sive megle, ki so vstajale iz dolin in se vlačile pod vrhove in jih nama kmalu zakrile. Od Doma v Bistrici sva gledala nad seboj samo še meglo, bolj ali manj neprodorno. Vreme se je vidno slabšalo, megle so se podile z juga. A planinec ne odneha zlepa. Po kosilu sva iz Doma krenila proti klepala pot navkreber proti sivi megli, korak za korakom, enakomerno, kakor udarci kovaškega kladiva. Poredko je padla kaka beseda v ritem korakov in zmotila tišino jesenskega bukovega gozda. Listje je bilo že močno obarvano; čim više sva spela, tem bolj je bila pot zasuta z rjavim listjem. Jesen! Koliko jesenskih tur sva že napravila skupaj, največ sama, in ravno te so bile najlepše! Blagoslovljen, mil in obenem težak mir je razlil nad jesensko planinsko pokrajino; tiha melodična, a turbna simfonija odmeva iz prirode. Spomnil sem se neke najine ture prav tako v jeseni; bilo je pred tremi ali štirimi leti, ko sva po kolesarski vožnji skozi Kamnik, čez Črnuvec, Gornji Grad in Solčavo pešačila na Okrešelj. Bil je čist, zlat jesenski dan, ko sva mešala suho listje po poti mimo slapa Savinje. Oskrbnik je že zapustil kočjo, bila sva edina gosta. Visoke stene na obeh straneh so bile že v senci, le po vrhah Ojstrice, Planjave in Rink je še sijalo pozno solnce. Pod seboj

sva videla v senci morje obarvanega jesenskega gozda. V tej jesenski samoti sem začutil obupno in žalostno borbo prirode z neizprosno zimo, s smrtjo žive narave: prispodoba človeškega življenja in umiranja! Težko se me je dojmila ta misel. Neznosna depresija mi je naenkrat legla na mojo dušo: samotna jesen in Tvoja prisotnost, oče... Čeprav sva le malo govorila, sem čutil, da je leglo tudi na Tvojo dušo. Kmalu sva se vrnila. — Pa je bila vendar lepa tura, polna občutja in doživetja. Jesen v gorah imam najrajši, tudi Ti si jo imel! —

Pod pastirsko kočo sva počila. Pastirja ni bilo več, odgnal je že svojo živinico. Čez Vrata so se podile megle, s kamniške strani na savinjsko. Brana in Planjava sta bili v megli. Ta, zadnji del poti sva lahko naglo stopila; saj je bil hiter korak celo prijeten v jesenskem hladu in vetru. Malo pod kočo naju je zajela megla.

V Kamniški koči je bila družba planincev; čakali so na lepše vreme drugega dne. Midva se tu nisva dolgo mudila. Hotela sva še ta dan čez Planjavo na Korošico, mrak pa ni bil več daleč. Izpila sva čaj in odrinila po poti pod Babami. Ko sva bila na dobri tretjini pota proti Sukalniku, je zagrmelo nad Tursko goro. Spogledala sva se. Nad Rinkami je visel črn oblak, sem pa tja se je pod njim zablistalo. Grozilo je priti k nama. Pa le nisva odnehala. Stara hribovska trma je bila bila v naju obeh. Kar naprej! Planinec je optimist in verjame, da se bo nevihtni oblak obrnil in odjadral, od koder ga je prineslo.

Toda niti trma niti optimizem nista tedaj pomagala. Po nagnjenih pečeh proti Sukalniku naju je že temeljito pralo. Bliskati se je začelo drugo na drugo, grmelo je zdržema, treskalo zdaj v bližnji raz, zdaj v grapo. Na Sukalniku naju je sprejel pravi orkan, da sva komaj držala ravnotežje in lovila sapo. Sodra se je pridružila dežju. Hitro sva stopila, da ne ostaneva v nevihti na izpostavljenem mestu. Češče in češče je treskalo, sodra je postajala vsako minuto gostejša, pa tudi dež je vmes kar dobro zalival. Mrak se je razpredel pod sivimi oblaki ob temnih stenah. Vse špranje, vdolbine in steze so bile že zasute s sodro. Čevlji so spodrsavali na sipkem ledu, morala sva paziti. Kljub temu sva hitro prečila drnasta pobočja, skrotje in gladke plati. Leden veter naju je mrazil v premočenih oblekah. Od spusta proti Korošici sva na nekaterih mestih še lahko tekla po peščenih poti na drnastem bregu. Dež in sodra sta zdaj prenehala, le sem pa tja je viharni piš še prinesel oblak moče ali ledenih zrnc.

Mrak je že trdo prehajal v temo, videla sva le svetle pečine in peščeno pot. Na pečeh sva zaradi spolzkosti morala biti zelo previdna. Vendar je še šlo, dokler je bila pot svetla. Kočljiv je postal položaj, ko je prišla pot niže na travnata pobočja in prstene lege. V temi nisva razločila poti na travi in zemlji. Stezi sva sledila le bolj po slutnji nego z vidom. Slednjič sva daleč na levi strani zagledala luč Doma na Korošici. A pot do tja je bila še precej dolga. Noč je bila popolnoma črna, nebo oblačno. Svetilke nisva imela. V kotlini pelje pot po kotanjastem in razritem terenu do koč. Tu sva seveda izgubila stezo in vzela smer kar proti Domu. Bil je to pravi križev pot. S palico in z nogami sva tipala, ali imava pred seboj vzpetino ali padec, gladko skalo ali zemljo. Dostikrat sva klecnila na kolena ali omahnila na stran. V kotanjah sva bredla vodo. Spotikala sva se in vstajala. Po strmini sva se mimo nekega rušja prerila na zadnje pobočje pod Domom. Odsev luči na travniku naju je razveselil. — Takrat sem Te občudoval, oče! Še za mene je bila ta pot težavna in naporna, kaj šele za Te! Vendar si jo prehodil z mladeniško vztrajnostjo in energijo.

V koči sva oblekla suho perilo, ki sva ga imela v nahrbtniku, in se ogrnila čez hrbet z odejami. Svojo obleko sva pa razobesila nad štedilnikom. Ogrela sva se z vročim čajem in s toplo večerjo. Bila sva edina gosta. Kako uro sva se prijetno pomenkovala z oskrbnikom, nato sva odšla počivati v mrzlo posteljo. Zunaj je še vedno razsajal vihar in zavijal okrog oglov.

Jutro je bilo prelepo. Krivec je ponoči pognal težke oblake proti jugu, mraz je pritisnil. Nebo je bilo čisto obrisano, vrhovi, umiti, so se plastično odražali od neba, pokriti s tanko plastjo prvega snega.

Pot do Presedljaja nama je bila prijeten sprehod v hladnem jesenskem jutru. Obleka se nama je v koči le napol posušila; do kraja sta to opravila veter in sonce med hojo. Uživala sva med potjo lep razgled na savinjsko stran.

— Na Presedlaju sem Te vprašal, če greva čez Konja na Veliko Planino. Dvomljivo si pogledal strmo pečino in zmajal z glavo v odgovor: »Preveč bo za današnji dan!« Zabolelo me je v srcu, težka slutnja se mi je dvignila iz podzavesti. Vedel sem, da je kal grde bolezni že v Tebi. Ali je že toliko napredovala, da se nisi čutil sposobnega za to pot? Ali pa je bila vzrok le jesen življenja? Skrb in slutnja me od takrat nista več zapustili.

S Presedlaja sva sestopila v Bistrico in se po isti poti vrnila v Kamnik. Z vlaka sva še pozdravila Šavinijske Alpe s Planjavo; toplo so žarele v rdeči večerni zarji.

To je bila Tvoja zadnja tura. Planine so se z nevihto in viharjem poslovile od svojega vnetega ljubitelja. Eno leto potem je usoda zabilasla sledove Tvojih poslednjih stopinj. Dokončal si svojo pot, ki smo si jo želeli še tako dolgo. Bil si nam ne samo roditelj in krušni oče, ampak vodnik, svetovalec in prijatelj. Neizmerno dober si bil, za družino bi dal vse. Odlikovala Te je neizprosna pravičnost, premočrtna, dosledna značajnost. Kompromisov nisi nikdar poznal, Tvoja pot je bila ravna kakor Tvoj pošteni in odkriti pogled. O intimnih in čustvenih stvareh nismo nikdar veliko govorili; nisi maral za to, čeprav si bil skrajno mehak in čustven. Če sem rabil svet, je bilo zadosti, da sem Ti pogledal v oči. Kakor iz knjige sem bral odgovor.

Bil si resen oboževatelj prirode in naših gora. Tudi družino si vodil v planine. Dal si nam planinsko vzgojo, ki je vtisnila trajen pečat v naše značaje in nazore. Spominjam se — ko sem bil še tri- ali štirileten otrok — kako si se poslavljaval od matere pri odhodu na turo. V irhastih hlačah, raševinastem sukniču, gojzericah, z rjavim mehkim klobukom, na nahrbtniku je visela svetilka na svečo, v roki pa dolgi tirolski cepin. Tudi mi smo zgodaj začeli. S petimi leti si me peljal na Vršič, v stari planinski Dom; bilo je eno leto pred svetovno vojno. Seveda si me moral proti koncu poti zadeti na rame; storil si to z vidnim veseljem. Takrat še ni bilo vojaške ceste. Starejšega brata si takrat že pustil, da je plezal sam proti Mojstrovki.

Od takrat do najine zadnje ture v septembru 1938 je minilo 25 let. Polna so bila planinskega udejstvovanja, veliko prelepih tur in izletov sva napravila skupaj. Bil si mi pravi planinski tovariš in vodnik. Spominjam se, kako si nas peljal med svetovno vojno na Jermanova Vrata, na Mokrico in Veliko Planino; kasneje, ko smo bili že godnejši za težje pohode, na Grintavce, Planjavo, Ojstrico, v Karavanke od Kepe do Obira in drugod. Jeseni 1918 smo šli privrkat na Triglav: Ti, brat in jaz. V Vratih takoj po vojni planinski Dom še ni bil oskrbovan; vse je bilo še zapuščeno. Čez Prag smo šli na Kredarico, na vrh, čez Velo Polje ter Uskovnico sestopili v Srednjo vas. Na povratku nas je močil dež. Kasneje smo šli dvakrat na Triglav še z materjo. Prelepa je bila triglavska tura, ko sva šla čez Vršič v Trento, kjer sva prenočevala, drugega dne pa čez Komarja v Aleksandrov dom in na vrh. Trenta je bila zate najlepša dolina; pred vojno si iz nje najpogosteje obiskoval Triglav. Ogromno tur in izletov bi lahko naštel, doživljajev in občutij; pa pretesen mi je za to prostor. Ko sem kasneje odhajal na plezalne ture, nisi nikdar ugovarjal, le sem pa tja je zvenel iz Tvojih besed rahel opomin ali svarilo. Z zanimanjem si spremljal naše ture in ture drugih plezalecev, čital si njihove popise in opazoval načrtane smeri. Bil si vedno z nami...

Ko se zaradi poklicne zadržanosti zaenkrat ne morem več tako udejestvovati v gorah, sem vendar njihov z dušo in s telesom. Ob planinah si me vzgojil, z njimi sem zrasel, moj duh jih je vsrkal in sprejel. Največji in najlepši okvir v mojem srcu ostane njim. In to si mi dal Ti!

Težko bi našel očeta, ki bi dal svoji družini več, kakor si dal Ti. Kako bi Ti vrnil? Življenje sledi svojemu enakomernemu toku. Ti si končal svojo življenjsko pot, jaz sem na njeni sredini. Imam pa že fantiča; on je na začetku naše tretje generacije. Potrudil se bom z vsemi silami, da bo ta Tvoj vnuk na svoji življenjski poti vreden Tebe, svojega deda.

Hvala Ti in trajen spomin!

Tvoj sin Mirko.

V Zagorju, dne 15. oktobra 1939.

† **Bogumil Kajzelj.** Njegovo ime in dosledno delo je trajno zapisano v stvarnih početkih organiziranega slovenskega planinstva. Bil je uvaževan član planinskih Piparjev, po katerih zgledu in pobudi je nastalo SPD, udeleževal se je zvesto njihovih sestankov (zajtrkovanja na Drenikovem griču...) in propagandnih izletov na gore, še preden so si določili redna pravila (1893) in potem do l. 1898, ko ga je poklic pozval v Zagreb in so se Piparji pričeli razhajati, zlasti ker so se — proti društvenim pravilom — poženili. Zgodovino Piparjev je plastično opisal Henrik Lindtner, sam Pipar, v Planinskem Vestniku 1933, 167—175; tam se častno in pristržno omenja član Bogumil Kajzelj. Vzporedno s piparstvom in ves čas za njim pa je bil Kajzelj — kot zaveden Slovenec, slovanofil in ljubitelj prirode ter prirodnosti — prav do zadnjega navdušen, aktiven in dovzeten planinec, v nastopu krepak, v čustvu nežen, kakor ga neposredno spoznamo iz prav planinskega in rodbinskega posmrtnega slovesa sina mu dr. Mirka.

Rodil se je v Ljubljani 5. februarja 1874 kot sin Peregrina Kajzelja, trgovca s steklom na Starem trgu; ta je bil bistrega duha in se je posebno izkazal kot igralec, predvsem za komične vloge, pri gledaliških predstavah v Čitalnici. Bogumil je obiskoval Mahrovo trgovsko šolo, je svojo izobrazbo izpopolnil v Zagrebu in je po povratku v Ljubljano stopil (1901) v službo pri Ljubljanski kreditni banki, kjer je ostal do svoje upokojitve (1932). Leta 1904 se je poročil z Jeleno, rojeno Šercl, hčerko ruskega vseučiliškega profesorja iz Harkova, ki je zaradi šibkega zdravja svoj pokoj užival v naših krajih.

Planinstvu je bil vdan vse življenje, tudi za svojega bivanja v Zagrebu (Sljeme!). S trajnimi in rednimi izleti in turami je prehodil vse naše gore in bribe. Na Triglavu je bil 48- ali 49-krat; iskrena želja, da bi stal na njem vsaj 50-krat, se mu ni izpolnila; najrajši je hodil nanj (pred vojno) iz Trente, ki mu je bila najlepša gorska dolina. — Do vznožja planin se je rad vozil s kolesom; kolesaril je prav do zadnjega. — V jeseni lanskega leta je še zmožel prav narporno turo preko Planjave (opisano zgoraj), tedaj že bolan. Kmalu nato je bil operiran, a si ni več prav opomogel, dasi se je s svojo nezlomljivo trdno voljo vedno držal pokonci in opravljal svoje društvene in druge posle še zadnji dan pred svojo smrtjo, ko se mu je kri udrla. Dne 16. septembra t. l. je izdihnil; 19. septembra je bil pokopan, ob ogromni udeležbi zastopnikov planinstva in sokolstva — obema je bilo posebno posvečeno njegovo življenje in delovanje.

Redki so možje tako premočrtnega značaja, odločne volje, preproste iskrenosti, zdravega čustva in — odpornega telesa. Ali izumirajo? Umirajo — da! Izumirajo pa ne, dokler iz njih plodno poganja obnavljajoč se rod, kakor Kajzeljevih: planinski starosta Bogumil je naš narod obdaril z dr. Jugovim vrstnikom dr. Vladimirom in z alpskim prvotvorcem dr. Mirkom Kajzeljem! V jutranji zarji pa že gledamo — vnuke ...

Dr. Jos. T.

Ob dvajsetletnici Mislinjske podružnice Slovenskega planinskega društva v Slovenjgradcu. Takoj po prevratu v svobodni Jugoslaviji se je med takratnimi maloštevilnimi slovenjgraškimi planinci porodila misel o ustanovitvi planinske podružnice za domači okoliš. Dotlej smo imeli ob vsej severni meji le eno podružnico, Podravsko v Rušah, z obširnimi delokrogom; vse ostale so nastale šele po svetovni vojni. — Na dan 5. junija 1919 je sklical takratni davčni oficial Karel Gabron v Narodni dom v Slovenjgradcu sestanek planincev, da se izvoli pripravljajni odbor. Že 5. julija istega leta se je vršil ustanovni občni zbor, ki je sprejel pravila, določil ime podružnice ter izvolil prvi odbor s Karlom Gabronom na čelu. Deželna vlada za Slovenijo v Ljubljani je pravila odobrila 29. oktobra 1919, št. 10249/pr. Podružnica se je krepko razvijala. Pričela je v glavnem z upravljanjem Doma na Plešivcu (Uršlji gori); poslopje je bilo zgrajeno 1912 kot prvo nadstropje na prejšnji zidani romarski hiši grofa Thurnau-Valassina in je bilo do prevrata last nemško-avstrijskega planinskega društva. S kupno pogodbo z dne 15. januarja 1920 ga je pridobilo Slovensko planinsko društvo, ki ga je izročilo v upravo novoustanovljeni Mislinjski podružnici SPD. Spočetka so se pojavile razne težkoče. Dom je bil popolnoma izropan; treba je bilo pred otvoritvijo nabaviti vse nanovo. Poprava potov, nove markacije itd. — vse je zahtevalo denarnih sredstev, in teh je manjkalo; marsičesa v prvih letih po svetovni vojni sploh ni bilo dobiti. Vendar so se razmere zboljševale od leta do leta; danes je Dom v redu; leta 1937 ga je prepustilo Osrednje društvo Mislinjski podružnici brezplačno v last.

Podružnici so načelovali od ustanovitve dalje: Karel Gabron 1919—1920, Jože Druškovič 1921—1934, dr. Maks Pohar do 1935, od tega leta dalje Miloš Grmovšek.

Podružnica si je prizadevala, da se zasidra tudi na zapadnem Pohorju, ki je bilo do nedavna glede planinskih postojank zelo na slabem. Posrečilo se je zgraditi tekom zadnjih petih let dve postojanki. Leta 1934 je bila zgrajena lična koča na razglednem Kremžarjevem vrhu (1161 m), kot največji uspeh 20 letnega delovanja pa moremo navesti zgraditev sodobnim zahtevam planinstva, zimskega sporta in tujskega prometa odgovarjajočo »Kočo pod Kopo«, na tako zvanem Pungartu (1377 m). Sklep, da se zgradi pod Veliko Kopo planinska koča, je bil sprejet že na podružničnem občnem zboru leta 1922. Toda kljub dobri volji takratnega in poznejših podružničnih odborov se ni mogla premakniti zadeva z mrtve točke vse do leta 1936, to pa v glavnem zato, ker prejšnji lastnik dotičnega gozdnega posestva ni bil voljan odstopiti potrebno stavbišče. Preokret je nastal, ko je dotično veleposestvo prešlo v slovenske roke.

Na pobudo podružnice se je ustanovila leta 1936 gradbena zadruga »Koča pod Kopo«, ki je v dobi enega leta uresničila dolgoletni sen planincev: nova koča je bila otvorena 7. novembra 1937. To je bil po mnogem trudu velik praznik ljubiteljev zelenega Pohorja. Koča stoji na enem najlepših delov Pohorja, sredi idealnih smuških terenov Črnega vrha, Velike in Male Kope. V letu 1938 se je zgradila v bližini koče lična kapelica, ki je posvečena sv. Ani.

Omembe vredna je nadalje izpeljava nove poti na Plešivec čez Sela mimo izvira Kotuljke. Pot se je otvorila 1932. Leta 1935 je postavila podružnica ob njej spomenik pokojnemu odborniku in mnogoletnemu blagajniku Francu Eiletzu, ki ga je 27. januarja 1935 tam zasul snežni plaz. Poživljali in izpopolnjevali so delo odborov razni odseki: markacijski, fotoamaterski, zimskosportni (ta je likvidiral, a se zopet snuje), v zadnjem času posebno mladinski, ki šteje 70 članov. — Vršila so se poučna predavanja, prirejali so se tudi skupni izleti v planine. — Uspehe podružnice je omogočila marljivost in nesebičnost odborov, zvestoba članstva, naklonjenost prijateljev planinstva.

Podružnici želimo, da bi dosegla tudi v bodoče mnogo uspehov in da bi doživela v prihodnjih desetletjih čim krepkejši razmah. G. M.

Foto-revija, mesečnik za vse panoge fotografije, izhaja v Zagrebu, je prikupne zunanosti in ima dobre reprodukcije. List (5 letošnjih števil) prinaša poučne članke z vseh polj fotografije, poroča o novostih v področju malih aparatov in kinematografije, objavlja novice v poglavjih: iz amaterskega sveta in iz tujega tiska, odgovarja na vprašanja, ki jih pošiljajo abonenti, obravnava sproti strokovno literaturo, navaja pregled razstav in pogoje za udeležbo ter ocenja in opisuje iznajdbe in spopolnitve v fotografski industriji. Nas zanimajo predvsem gorska fotografija in planinski motivi ter tehnični in drugi spisi iz tega področja. Ugotoviti moramo, da revija posveča tem predmetom precej pažnje. Tako ima 1. številka članek »Kinoamater u brdima«; objavlja tudi precej reprodukcij slik s planinskimi motivi (n. pr. v 2. zvezku »Povratek s smučanja«, ali prof. Georga Grübnerja »Zimsko jutro«). Želeli bi videti posnetke iz domačih gora; saj ima Jugoslavija dosti lepih motivov v svojih planinah in lepo število spretnih fotografov. Jugoslovanska fotorevija bi naj pretežno prinašala reprodukcije slik jugoslovanskih fotografov; čudimo se, zakaj se Foto-revija ne drži tega načela. Kje so imena: Kornič, Kocjančič, Ravnik, Skerlep, dr. Frelj, Krašovec, Smolej, Cizelj, Vidmajer, Frajtič, Szabo in vsi drugi slaviti zastopniki naše črno-bele umetnosti? Njih slike in imena srečavamo v najslavnejših svetovnih foto-revijah, na mednarodnih razstavah odnašajo prve cene in odlikovanja, domača revija pa ne prinaša njihovih slik. Kaj je temu vzrok?

Seznam prvenstvenih vzponov v Vzhodnih Alpah leta 1937 je objavila Österreichische Alpenzeitung v št. 1203, 98 i. sl. (za marec 1939). Na str. 106 so vzponi v Julijskih in v Karavankah. Za Julijske je naštetih 9, za Karavanke 6; največ jih je v Kaninu, Montažu in Košuti. Vpoštevani so nemški in italijanski plezalni podvigi; med nje je uvrščen tudi vzpon (17. avgusta 1935) čez severozahodni raz Siroka Peči (v obliki »Siroka Pece«), ki ga je v našem »Vestniku« (1936, 235) opisala ga. Ana Escher. V Österreichische Alpenzeitung ta opis (v »Vestniku«) ni naveden, pač pa poznejši (1938, 224) v »Rivista mensile«. J.

Kongres Mednarodne unije planinskih združenj

(Union internationale des associations d'alpinisme. V dnevih od 20. do 23. avgusta 1939 v Zermattu.)

Po nalogu Zveze jugoslovanskih planinskih društev sem se udeležil kongresa mednarodne Unije v Zermattu kot zastopnik te Zveze. Že v Zermattu sem v zadnjem hipu prejel še pooblastilo Kluba češko-slovaških turistov, naj zastopam tudi to društvo in naj uveljavim zlasti sklep celokupne lanskoletne slovanske delegacije na kongresu Unije v Pragi, namreč: slovanska planinska društva naj bodo izdatneje zastopana v eksekutivnem komiteju mednarodne Unije.

Kongres je bil dobro obiskan; udeležili so se ga: za eksekutivni komitej in za predsedstvo Unije predsednik Egmond d'Arcis in nekateri člani uprave iz Zeneve; dalje zastopniki poljskega, italijanskega, grškega, nizozemskega, švicarskega, francoskega, ogrskega, belgijskega planinskega društva, britanskega smučarskega kluba in seveda Zveze jugoslovanskih planinskih društev. Od balkanskih zastopnikov smo pogrešali Bolgarski Sjuz in Romunsko karpatsko društvo; Sjuz je poslal pismeno opravičilo.

Dne 20. avgusta so navzoči delegati priredili poučen izlet v okolico Zermatta. Dne 21. avgusta smo se peljali z železnico do postaje Rotenboden (to je ena postaja pred Gornergratom). Od tu smo pod vodstvom dr. Wyssa, odličnega švic. alpinista, ki se je leta 1929 udeležil dr. Visserjeve ekspedicije v Karakorum, odšli na Gornergletscher, kjer nam je ta alpinist po svojih bogatih izkušnjah prikazal različne načine reševanja ponesrečencev iz ledeniških razpok. Zanimiva je bila na pr. ugotovitev, da planinec, ki zdrkne nepričakovano v ledeniško razpoko, zaradi zadržanja vrvi, strahu itd. že tekom ene minute po nezgodi dobi za eno tretjino do polovice povišan pulz (dvig pulza od 80 na 130); s tem se razlaga dejstvo, da mnogokdaj že nekaj minut po nezgodi potegnejo iz razpok ponesrečence mrtve, dasi so brez vsakih poškodb. Nato je razložil in pokazal dr. Wyss razne načine reševanja, zlasti zavarovanja ponesrečenca s pomožnimi vrvmi, ki mu omogočajo, da stoji z eno nogo v zanki in vztraja v ledeniški razpoki cele ure brez slabih posledic; dalje različne načine reševanja s pomočjo škripcjevih potegov itd.

Z Gornergletscherja smo odšli v hotel na Gornergrat (nekaj nad 3100 m), kjer nam je Švic. alp. klub pripravil južino. Tam sem, poleg drugih govornikov, pozdravil v imenu Zveze jug. društev navzoče delegate, se zlasti zahvalil Švic. alp. klubu za gostoljubnost in dr. Wyssu za izredno poučna izvajanja.

Prihodnji dan (22. avg.) je bila VI. generalna skupščina Unije, ki jo je otvoril predsednik Egmond d'Arcis. Iz njegovega poročila bi zlasti omenil, da je v preteklem letu izstopil iz Unije »James«, spolok tatranskih horolescov, pristopil pa je Club Carpathul Romain, tako da obstoja Unija še vedno iz 22 društev, ki predstavljajo 15 držav. Tudi Španci so sporočili, da bodo v kratkem zopet začeli aktivno delati v Uniji. Unija je vzdrževala živahne zveze tudi z onimi klubi, ki za enkrat še niso včlanjeni, katerih članstvo pa se že pripravlja za vstop, zlasti z angleškim Alpin Clubom ter ameriškim Alpin Clubom. Predsednik je omenil tudi razne reprezentance, ki se jih je udeležil kot načelnik Unije; povedal je, katere predmete je do sedaj obravnavala Unija in koliko anket je v različnih predmetih izvedla. Navedel je pri tem visoko število 39 aktualnih predmetov, ki se je z njimi Unija tekom svojih sedem kongresov bavila in za katere je bilo treba redigirati 58 poročil, ki skupno obsegajo okrog 280 strani. Končal je predsednik z zagotovitvijo, da dosedanje delo Unije pomeni brezdvomno velik korak naprej v studiju alpskih problemov in v napredu alpinizma sploh.

K poročilu o delu eksekutivnega komiteja, ki ga je podal tudi predsednik, je važno poudariti, da je Unija ob raznih priložnostih ugotovila potrebo stroge ločitve agend turizma in alpinizma, o čemer se je razpravljalo že ob priliki kongresa v Parizu leta 1937. Tedaj so bili tudi sprejeti sklepi, da naj planinska društva iz svojih društev izločijo agende turizma in se pečajo zgolj z alpinizmom, kar pa seveda ne izključuje vzdrževanja ozkih stikov s turizmom in turističnimi organizacijami.

Foto dr. A. Brilej

*Grobovi Whymperevovih spremljevalcev na pokopališču v Zermattu
(ponesretili so se l. 1865 po izvršenem prvenstvenem vzponu na Matterhorn)*

Med poročili o delu eksekutivnega komiteja je omenil predsednik tudi, da je Zveza jugoslovanskih plan. društev želela podatke o vseh v Uniji včlanjenih društvih, ki jih je potrebovala za izdajo priročnika. Priporočil je, naj vsa društva točno pošiljajo Uniji vse podatke, da jih bo lahko vsako leto objavljala in z njimi razpolagala. Dalje je predsednik omenil, da je eksekutivni komite v svoji zadnji seji ugodil predlogu Zveze jugosl. plan. društev, naj se z ustanovitvijo novih mest pritegnejo v eksekutivni komite tudi ona močna društva, ki do sedaj niso bila zastopana, da bodo tudi ona mogla odločilno in ne — kakor doslej — samo posvetovalno vplivati na delo v Uniji. Eksekutivni komite je ustvaril dve novi mesti, kar pomeni izpremembo pravil, ki jo mora skupščina še odobriti.

Prehajajoč na dnevni red, je predsednik otvoril debato o temi »Nevarnosti snega in plazov«. O tej temi je bilo podano, kakor o vseh glavnih točkah programa, pismeno poročilo. Poročilo našteva ukrepe posameznih društev od zadnjega kongresa za odstranitev te nevarnosti. Nadalje omenja razne spise v švicarskih in drugih listih o tem predmetu ter ustanovitev posebne komisije za studij snega in plazov v Bernu, ki uživa podporo države in katere izsledki bodo velike važnosti. Omenja se nadalje, da v Švici uspešno porabljajo proti plazovom tudi streljanje z minami. Italijani imajo prav tako studijsko komisijo, ki zbira podatke o plazovih v Alpah in Apeninih. Svoječasno je italijanski vojaško-geografski inštitut pričel izdajati karte o plazovih v Alpah in v Apeninih ter je sedaj obelodanil že 11 sekcij take karte, ki je bila na skupščini tudi razkazana. Zanimive karte kažejo nele mesta, ki so opasna zaradi plazov, temveč tudi smeri plazov, odnosno smer njihovega običajnega gibanja. Poročilo omenja tudi delo Jugoslavije na tem polju, zlasti naša poročila o kakovosti snega, časopisna in radijska poročila ter predavanja o nevarnosti plazov in o obrambi proti njim, pouk mladih planincev o teh predmetih, pouk vodnikov v vsakoletnih tečajih. Nadalje se je obravnaval predlog Jugoslavije, naj bi se o nevarnosti plazov izdelal poučen film, ki bi se zaradi nazornega pouka predvajal v vseh v Uniji včlanjenih društvih. Predsednik je takoj sporočil, da že obstoja film o nevarnostih plazov, ki ga je izdelal dr. Hess, in da bo Unija preskrbela podatke o njem in o pogojih,

pod katerimi se more film dobiti na posodo. Enako bo Unija sporočila vsem društvom, kako se dobé za predavanja o plazovih diapozitivih, ki jih je baje izdelal v odlični obliki Švicarski alpski klub. Priglasil sem takoj, da naša Zveza želi ta film predvajati in tudi s temi diapozitivi prirediti predavanja v naših društvih.

Nadaljnja točka dnevnega reda je bilo varstvo planinske narave. Poročilo je podal predsednik; navajal je novice o tem predmetu izza zadnjega kongresa Unije. Italijanski alpski klub se zanima za ustvaritev novega rezervata pri jezeru Cerreto (provincija Reggio Emilia). Poljska je predpise o varstvu narave raztegnile na novopridobljene pokrajine Javorina in Pienine. Švedska omenja zaščito prirode v Laponski, kjer je prepovedano zidati poslopja v izvestnem omejenem ozemlju in kjer je država ustanovila obširne nacionalne parke ter zaščitila celo vrsto živali, rastlin in geoloških formacij. Švica je ustvarila številne nove rezervate, katerih naštevanje bi vodilo predaleč. Jugoslavija poroča o novem zakonu za zaščito planinske narave, ki je stopil lansko leto v veljavo. Dalje našteva naša Zveza vse že do sedaj zaščitene naravne predele, med katerimi so glavni: Triglavski prirodovarstveni park, Županova jama v Ponovi vasi, 50 ha gozdne domene kneza Auersperga nad Kočevjem, 16 Plitvičkih jezer, Bele Stijene v Veliki Kapeli, Stirovača v Velebitu, Velika Peklenica v Osrednjem Velebitu, Avala pri Beogradu in znamenito močvirje Obedska bara, ki predstavlja izredno važen ornitološki rezervat. Na splošno željo članov Unije ostane zaščita prirode še nadalje na programu vsakoletnih zborovanj. V debati se je oglasil zastopnik Grčije, ki je prišel z zanimivim obvestilom, da hočejo Grki na bolgarsko-grški kakor tudi na jugoslovansko-grški meji sporazumno s prizadetima državama ustvariti prirodne rezervate in da bodo prišli v tem pogledu s konkretnimi predlogi na prihodnji kongres Unije (1940 v Sofiji).

Naslednje točke so obravnavale Mednarodni planinski priročnik. Predsednik je poročal, da so sicer vsa načela o sestavi take knjige dognana in imamo tudi že izdelano švedsko zgledno besedilo, da pa ni založnika in ne bo lahka odločitev, v katerih jezikih naj se priročnik napiše. Predmet ostane nadalje v razpravi. — Mednarodni fond za pomoč v gorah ponesrečenim planincem in zlasti vodnikov je nekoliko narastel, znaša sedaj nekaj nad 1000 šv. fr. Predsednik je priporočil članom zbiranje podpor.

Obširno se je nadalje poročalo o literarnih in znanstvenih delih v včlanjenih planinskih društvih. Zadevna poročila je poslalo več društev. Omenjam naj kot novost, da so Italijani v svoji zbirki »Vodiči po gorah Italije« izdali že osmo knjigo (skupina Gran Paradiso), da se italijanski klub peča mnogo s studijami plazov, ledenikov, medicine, planinskega izrazoslovja, raziskavanja na polju meteorologije, biologije, speleologije; o vsem tem prinaša klub letno izčrpna poročila. Omenjajo se nadalje razni letopisi društev. Jugoslavija je poslala poročilo o izdanem »priročniku« za planince v področju Slov. plan. društva, o Almanahu Srb. plan. društva, o izbranih spisih Janka Mlakarja, o svojih treh revijah (»Plan. Vestnik«, »Hrvatski planinar« in »Izvestje društva Fruška gora«), o delu na knjigi o planinski flori, o novih kartah, o fotografskih razstavah, o svojih knjižnicah itd. Predsednik Unije je pri tej priliki zaprosil društva, naj pošiljajo po en do dva izvoda vseh svojih publikacij Uniji, da bo imela popolno zbirko vsega literarnega in znanstvenega dela včlanjenih društev; iz nje črpa ne samo znanje o delu društev, temveč tudi snov za informacije, ki jih posamezna društva zahtevajo od Unije. Unija bo vsa včlanjena društva obveščala o teh publikacijah in (na željo italijanskega delegata) navajala tudi založništva in ceno publikacij.

O planinskih muzejih je bila obravnavana kratka, ker sta poslala o predmetu le Centro alp. italiano in Zveza jugosl. plan. društev svoja poročila. Iz teh obvestil posnemamo, da Italijani, in sicer sekcija Torino CAI, v največjem obsegu presnavlja svoj alpski muzej, ki bo izdatno razširjen, saj bo njegova površina znašala 900 m², (do sedaj 362 m²). Kakor kaže poročilo, bo ta muzej imel 20 sekcij, ki bodo prikazovale od zgodovine alpinizma in topografije do planinske znanosti, nacionalnih parkov, fotografije, zimske alpinistike itd. vse predmete, ki jih naj obsega zgleden planinski muzej. Podoba je, da bodo Italijani z novim muzejem ustvarili zavod, ki se bo lahko v vsakem pogledu kosal s švicarskim muzejem v Bernu in z nemškim v Münchenu, ki sta danes najpopolnejša zavoda te vrste. — Jugoslovani seveda nismo mogli drugega poročati,

nego da se pripravljata pri nas dva alpinska muzeja, v Zagrebu in v Ljubljani, da pa doslej nista mogla biti ustanovljena zaradi pomanjkanja sredstev, prostora in malega zanimanja oblastev.

Kar se nadalje tiče radiotelefonične zveze med posameznimi planinskimi kočami, se je ugotovilo, da vrše švicarska kakor tudi italijanska in francoska društva v planinstvu uspele poskuse v radiotelefonijsko na kratke valove. Tudi poskusi ob priliki kongresa so pokazali presenetljivo dobre uspehe. Sklenila se je namreč deloma po telefonu, deloma po radiotelefonijski izvrstna zveza med planinskimi kočami Bétemps (v skupini Monte Rosa) in kočo Concordia ter Kulm-Hotelom na Gornergratu; zveza je delovala brezhibno, dasi je bilo oddajanje deloma telefonsko, deloma radijsko. Poudarjal se je velik pomen radiotelefonijske zlasti za meteorološko in reševalno službo v planinah.

Kot nov predmet je prišlo v razpravo izredno obširno poročilo dr. Roberta o reševalnih akcijah v planinah. Referent je zbral podatke, kako je v različnih društvih Unije organizirana reševalna služba, ter se podrobno pečal z načinom, ki je uveljavljen v Švici. Švica ima pogodbo z družbo Zürich, splošno zavarovalno družbo proti nezgodam in za civilno odgovornost. Ta družba je silno močna, ima podružnice in zastopništva v vseh najmanjših krajih Švice. Njej je poverjena organizacija vse reševalne sekcije Švicarskega alpskega kluba. Ta klub je vse svoje člane zavaroval pri tej družbi in nima z reševalnimi akcijami direktno nič posla, ker vse to opravi imenovana družba, po zatrdilu referenta, na odličan način. V svojem referatu je omenil dr. Robert na več mestih način reševalne službe, ki ga izvaja Slovensko planinsko društvo (poslali smo namreč prevode vseh naših zadevnih pravilnikov), ter naglasil, da temelji vse delo SPD na prostovoljnem izvajanju reševalnih del. Omenil je kot poseben tip tudi naša reševalna nosila ter pohvalil plezalnike, ki jih porablja naši reševalci. Pečal se je obširno z reševalnim materialom, z vlogo radia in avionov ter reševalnih psov pri reševanju, govoril o stroških za reševanje in prišel do zaključka, da je dolžnost vseh planinskih organizacij, da kar najbolj izpopolnijo svojo reševalno službo, ki spada k izrazitim tovariškim in socialnim nalogam vseh društev. Mislim, da bo podroben studij tega referata, ki ga bo kot kompetentni činitelj temeljito proučil naš reševalni odsek, prinesel novih pobud v našo reševalno delo.

Nato je sledila odobritev predloga eksekutivnega komiteja, naj se izpremene pravila Unije v toliko, da se število članov eksekutivnega odbora poveča za dva ter s tem ustreže lanskoletnemu predlogu slovanskih članov Unije. Predlog je bil sprejet; za Zvezo plan. društev Jugoslavije sem bil izvoljen na eno teh novo določenih mest, kar lahko smatramo kot priznanje uspešnemu udejstvovanju naše Zveze v tej mednarodni instituciji. Drugo nanovo določeno mesto je menda rezervirano za angleški Alpine Club, ki zadnje leto baje kaže živahno zanimanje za pristop k Uniji, kar bi bila spričo odličnih svojstev tega kluba imenitna pridobitev.

Obširno se je razpravljalo o kraju, kjer bi naj bil prihodnji kongres Unije. Bolgari so poslali pismeno vabilo in v njem ponovili svoj lanskoletni predlog, naj bi bil prihodnji kongres Unije v Sofiji; kongres je to odobril. Za leto 1941 so se priglasili Francozi, ki žele, da bi bil takrat kongres v Parizu z izlety v gorske predele Maroka. Leta 1942 bo svetovna razstava v Rimu in so Italijani priglasili kandidaturu za kongres v tem letu. Ker sem videl, da je naša država že odmaknjena v ozadje, sem naprosil, da naj uprava Unije zabeleži Jugoslavijo kot državo, kjer naj bi se kongres Unije vršil leta 1943. Pri tem sem zlasti mislil na to, da slavimo v tem letu 50-letnico SPD; s kongresom Unije bi ta proslava dobila krepak poudarek. Seveda je treba, da naša Zveza odobri ta predlog.

Med samostojnimi predlogi je zbudil živahno debato jugoslovanski sklep, da daje Zveza plan. društev Jugoslavije zastoj na razpolago Uniji za vsako v njej včlanjeno društvo po 50 ali 100 članskih izkaznic, s katerimi morejo imetniki teh izkaznic pri posezanju gorá Jugoslavije uživati ugodnosti naših članov v kočah jugoslovanskih planinskih društev. Te izkaznice bi dobivala posamezna društva preko Unije. Enako seveda pričakuje jugoslovanska Zveza, da se bodo tudi druga v Uniji včlanjena društva z enakimi ugodnostmi udeležila te akcije. Stvar pomeni v bistvu nekako omejeno reciprociteto, praktično pa to, kar potrebujemo, namreč, da lahko tisti ne ravno

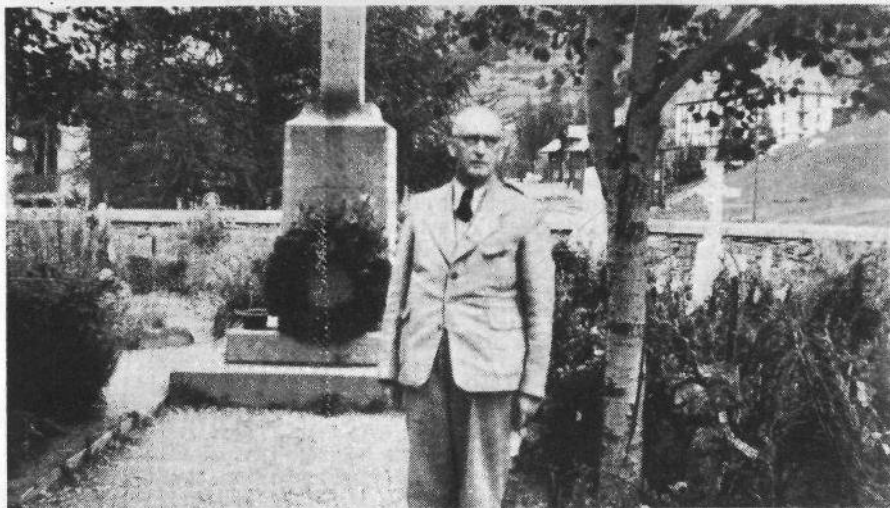
številni jugoslovanski planinci, ki hodijo po tujih planinah, uživajo ondi iste ugodnosti ko planinci domačini. Ker imamo z vsemi slovanskimi planinskimi društvi, ki so včlanjena v Uniji, itak že popolno vzajemnost, prihajajo za nas pri tem predlogu v poštev predvsem Italija, Francija in Švica. Zato moramo smatrati za velik uspeh, da se je italijanski delegat takoj oglasil z izjavo, da CAI sprejema v polnem obsegu jugoslovanski predlog in daje brezplačno na razpolago po 100 kart za vsako v Uniji včlanjeno društvo. Francoski in švicarski delegat sta izjavila, da morata prej vprašati svoja društva. Prepričan sem, da bodo balkanska društva, tako romunsko kakor grško, pa tudi špansko planinsko društvo, sprejela naš predlog o omejeni reciprociteti; lahko smatramo, da smo s tem predlogom storili velik korak naprej na poti do polne medsebojnosti glede ugodnosti, ki jih uživajo člani Unije v planinskih predelih. Italijanski delegat je pravilno poudaril, da z italijanskimi izkaznicami faktično že uživamo ugodnosti članov v švicarskih in francoskih društvih, ker imajo ta tri društva med seboj že reciprociteto, ter da zaradi tega niti ni treba, da bi Švicarji in Francozi dovolili posebej nam enake ugodnosti.

Drugi jugoslovanski predlog, namreč, da se naj na skupščinah Unije praktično prikazujejo vse novosti v materialu, v tehniki alpinizma itd., ki so se v času od zadnjega kongresa pojavile na trgu in katerih dobro kvaliteto so posamezna društva preizkusila, je bil tudi sprejet; v bodoče se bodo na vseh skupščinah Unije vsi taki predmeti razkazovali in praktično preizkusili. Že na tekočem kongresu so Italijani prikazali zanimivo novost: čevlje z gumijastimi podplati, ki so baje splošno uporabni v skali kakor v snegu in ledu ter zlasti tudi pri plezanju; predstavljajo nekako generalno obutev za planinca-gorohodca in tudi za alpinista-plezalca.

S to točko je bil izčrpan dnevni red zborovanja, ki je ponovno pokazalo, da je mednarodna Unija, kot najvišji forum, poklicana, da usmerja in vodi razvoj in napredek celotnega planinstva.

Po zaključku zborovanja so se vsi delegati podali na zermattske pokopališče, kjer je predsednik Mednarodne unije g. Egmond d'Arcis položil venec in spregovoril par toplih besed v spomin žrtvam gora, ki tam počivajo. S to pietetno slovesnostjo je bil dostojno zaključen VI. kongres Mednarodne unije planinskih društev v Zermattu.

Dr. A. Brilej.

Predsednik Mednarodne unije planinskih združenj g. Egmond d'Arcis govori na pokopališču v Zermattu v spomin žrtvam gora

Foto prof. Ravnik Janko

Jesen ob Bohinjskem jezeru

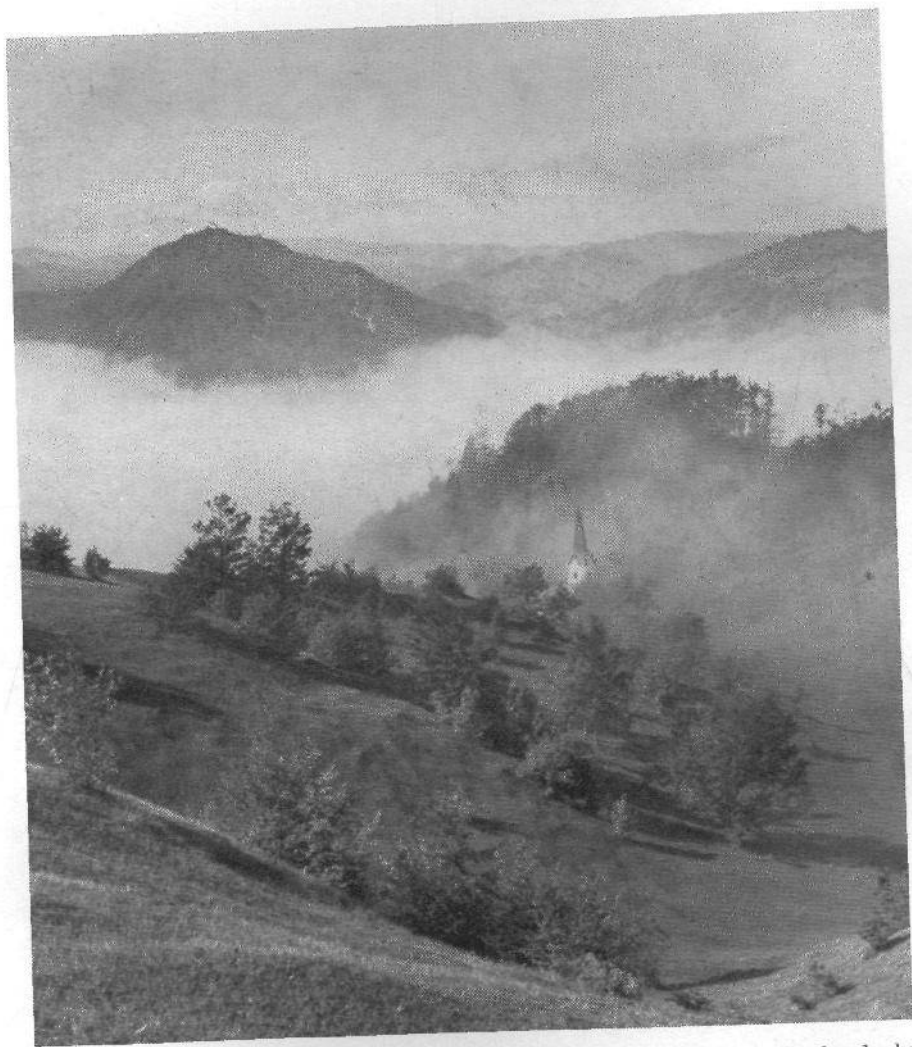

Foto Skerlep Janko

Sv. Lovrenc z Grmade